

HELENA ŻUKOWSKA

SPRAWOZDAWCZOŚĆ FINANSOWA
PRZEDSIĘBIORSTW NIEFINANSOWYCH
WEDŁUG ZNOWELIZOWANEJ DO 2015 ROKU
USTAWY O RACHUNKOWOŚCI

WPROWADZENIE

Celem niniejszego artykułu jest pokazanie złożoności obowiązkowej rocznej sprawozdawczości wybranej grupy przedsiębiorstw, tj. przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce.

Zakres przedmiotowy został ograniczony do sprawozdawczości finansowej, przygotowywanej na podstawie ustawy o rachunkowości. Celowo pomija się wpływ na charakter i zawartość informacyjną sprawozdania finansowego regulacji międzynarodowych rachunkowości (MSR/MSSF), prawa rynków kapitałowych, prawa walutowego czy ustawy o statystyce publicznej. Jednakże pełna prezentacja i analiza różnorodności form, struktury i zawartości informacyjnej sprawozdania finansowego wszystkich podmiotów objętych regulacjami ustawy o rachunkowości, ze względu na złożoność przedmiotu analizy, nie jest tutaj możliwa. Analizę ograniczono więc do sprawozdania finansowego jednej grupy podmiotów objętych regulacjami ustawy o rachunkowości, a mianowicie przedsiębiorstw niefinansowych.

Zakres czasowy został ograniczony do stanu regulacji ustawy na 1.01.2016 r. Do 2015 r. wszystkie przedsiębiorstwa – niezależnie od ich wielkości – obowiązywał zasadniczo jeden kształt sprawozdania finansowego z załącznika

---

Dr hab. HELENA ŻUKOWSKA, PROF. KUL – Katedra Rachunkowości w Instytucie Ekonomii i Zarządzania na Wydziale Nauk Społecznych KUL; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: helenazukowska@kul.pl

nr 1 ustawy o rachunkowości. Dla jednostek mniejszych było ono nadmiernie rozbudowane i szczegółowe. Obszerny kształt i zawartość informacyjna sprawozdania finansowego znacząco zwiększały pracochłonność prac sprawozdawczych, co było znaczną niedogodnością szczególnie w przypadku małych przedsiębiorstw. Z kolei mocno rozdrobnione dane w sprawozdaniu finansowym powodowały problemy interpretacyjne dla użytkowników informacji sprawozdawczej. Okoliczności te uzasadniały potrzebę zmian w rocznej sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw niefinansowych.

Nowelizacje ustawy o rachunkowości z 2014 i 2015 r. wymuszone przez Dyrektywę 2013/34 EU zmierzającą do minimalizowania biurokratycznych obciążeń mniejszych jednostek gospodarczych wprowadziły znaczące zmiany do kształtu sprawozdania finansowego mniejszych jednostek. Mogą one sporządzać sprawozdania finansowe w znacznym stopniu uproszczone. Wobec tego w praktyce gospodarczej od 2016 r. pojawia się wiele różnych standardów sprawozdania finansowego dla podmiotów niefinansowych, dostosowanych do ich charakteru i wielkości – co jest przedmiotem analizy niniejszego artykułu.

1. SPRAWOZDANIE FINANSOWE JAKO PRODUKT FINALNY SYSTEMU RACHUNKOWOŚCI

Zawartość informacyjna sprawozdania finansowego jest bogatym i usystematyzowanym zasobem informacji o jednostkach wskazanych przez ustawę o rachunkowości, ich sytuacji majątkowej i kapitałowej, wysokości i strukturze kapitałów własnych, wielkości wyniku finansowego, a na tej podstawie zdolności do kontynuowania działalności w przyszłości. Szczególną cechą sprawozdania finansowego definiowanego przez ustawę o rachunkowości, końcowego produktu systemu rachunkowości, jest to, że zawiera ono informacje wystandardyzowane, jest sporządzane według określonych zasad rachunkowości i jednolitych standardów określonych regułami polskiego prawa bilansowego i standardami międzynarodowymi.

Celem sprawozdania finansowego jest dostarczanie informacji o sytuacji majątkowej i finansowej, wynikach działalności, oraz zmianach w nich zacho-

dzających w podmiotach rachunkowości¹. Informacje w sprawozdaniach finansowych są przeznaczone dla szerokiego grona odbiorców (w samym przedsiębiorstwie i w jego otoczeniu). Dane zawarte w sprawozdaniach finansowych powinny być użyteczne przy podejmowaniu decyzji gospodarczych i zapewniać większą przejrzystość obrotu gospodarczego. Trudno sobie obecnie wyobrazić sprawne funkcjonowanie systemu gospodarczego bez rzetelnej i jasnej, a także wiarygodnej informacji o wszystkich uczestnikach rynku. Nie do przecenienia jest zatem gromadzenie, agregowanie, a następnie ujawnianie informacji o sytuacji finansowej i wynikach działalności podmiotów gospodarczych. Sprawozdawczość finansowa ma więc istotne znaczenie dla poprawy bezpieczeństwa obrotu gospodarczego i zmniejszenia asymetrii informacji uczestników rynku.

Wychodząc z punktu widzenia charakteru, celów i zasad sporządzania sprawozdań finansowych, muszą się one charakteryzować kilkoma integralnymi cechami, takimi jak²: zrozumiałość, przydatność, kompletność, wiarygodność, porównywalność³.

Na straży prawidłowości, rzetelności i kompletności informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych stoją prawne regulacje rachunkowości i sprawozdawczości. Sporządzanie sprawozdań finansowych, czyli generowanie informacji o jednostkach dla wielu grup użytkowników (inwestorów, właścicieli, kontrahentów, urzędów podatkowych, władz lokalnych itp.) jest ważnym ustawowym zadaniem jednostek prowadzących księgi rachunkowe na podstawie ustawy o rachunkowości. Zgodnie z polskim prawem bilansowym rachunkowość jednostki obejmuje:

- „1) przyjęte zasady (politykę) rachunkowości;
- 2) prowadzenie, na podstawie dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych, ujmujących zapisy zdarzeń w porządku chronologicznym i systematycznym;
- 3) okresowe ustalanie lub sprawdzanie drogą inwentaryzacji rzeczywistego stanu aktywów i pasywów;

---

¹ E. KALWASIŃSKA, D. MACIEJOWSKA, *Rachunkowość finansowa w teorii i praktyce według polskiego prawa bilansowego*, Warszawa: Wyd. Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego 2011, s. 29-30.

² *Założenia koncepcyjne sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych*, w: *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 2007*, t. I: *Stowarzyszenie Księgowych w Polsce*, Warszawa 2007, § 12.

³ Cechy te są omówione w licznych pozycjach literaturowych, np. E. KALWASIŃSKA, D. MACIEJOWSKA, *Rachunkowość finansowa*, s. 30.

- 4) wycenę aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego;
- 5) sporządzanie sprawozdań finansowych;
- 6) gromadzenie i przechowywanie dowodów księgowych oraz pozostałej dokumentacji przewidzianej ustawą;
- 7) poddanie badaniu, składanie do właściwego rejestru sądowego, udostępnianie i ogłaszanie sprawozdań finansowych w przypadkach przewidzianych ustawą”⁴.

Sprawozdanie finansowe nie zostało zdefiniowane dotychczas w wydanych w Polsce regulacjach prawnych, normujących zasady rachunkowości. Według J. Turyny brakuje też takiej definicji w regulacjach międzynarodowych, „odnoszących się bezpośrednio do sporządzania i prezentacji sprawozdawczości finansowej (także w dyrektywach WE)”⁵.

W literaturze specjalistycznej spotykamy natomiast różne definicje sprawozdawczości finansowej. M. Foremna-Pilarska i E. Radawiecka określają sprawozdanie finansowe jako: „zbiór rzeczywistych informacji o sytuacji majątkowej i finansowej jednostki gospodarczej; prezentację wyników finansowych osiągniętych przez jednostkę w przeszłości, jego bieżącej sytuacji i (w niektórych przypadkach) perspektywie na przyszłość; sporządzane w ujęciu wartościowym na dzień bilansowy, to jest na dzień zamknięcia ksiąg rachunkowych oraz na każdy inny dzień, na który jednostka gospodarcza jest zobowiązana takie sprawozdanie sporządzić”⁶.

M. Hass-Symotiuk pisze, że „sprawozdawczość finansowa stanowi końcowy etap generowania informacji w systemie rachunkowości i jest ważnym instrumentem zarządzania jednostkami gospodarczymi; w sprawozdaniu finansowym ujmuje się celowo dobrane i uporządkowane zbiory informacji finansowych, których treść, zakres, układ, terminy odbiorców oraz zasady i tryb sporządzania podlegają regulacjom prawnym”⁷.

M. Strojek uważa, że „sprawozdawczość finansową można rozumieć w sposób statyczny i dynamiczny. W węższym znaczeniu (stycznym) sprawozdawczość finansowa rozumiana jest jako zbiór zestawień liczbowych sporządzanych

---

⁴ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., art. 4. ust 3.

⁵ J. TURYNA, *Rachunkowość finansowa*, Warszawa: Wyd. C. H. Beck 2014, s. 49.

⁶ M. FOREMNA-PILARSKA, E. RADAWIECKA, *Rachunkowość na tle rozwiązań międzynarodowych*, Warszawa: Difin 2007, s. 416-417.

⁷ M. HASS-SYMOTIUK, *Sprawozdanie finansowe*, w: *Rachunkowość według prawa bilansowego*, red. K. Czubakowska, Warszawa: Wyd. C. H. Beck 2009, s. 393-394.

okresowo lub sporadycznie zgodnie z wymogami obowiązującego prawa lub oczekiwaniami odbiorcy. W szerszym znaczeniu (dynamicznym) przez sprawozdawczość finansową rozumie się proces tworzenia, transformowania informacji charakteryzującej działalność, sytuację finansową i majątkową jednostki gospodarczej w określonym czasie w ramach systemu rachunkowości”⁸.

W sprawozdaniu finansowym muszą znaleźć odzwierciedlenie wszystkie operacje gospodarcze, które doszły do skutku w okresie sprawozdawczym. Muszą być one wprowadzane do ksiąg rachunkowych na podstawie prawidłowo sporządzonych dowodów księgowych najpóźniej do końca okresu sprawozdawczego (miesiąca), w którym wystąpiły. Przed sporządzeniem sprawozdania finansowego muszą być wykonane odpowiednie procedury przetwarzania danych z ksiąg rachunkowych (ewidencji księgowej), należy dokonać prawidłowej wyceny bilansowej składników majątku i źródeł ich finansowania. Na podstawie zapisów w księgach rachunkowych muszą zostać zagregowane informacje o majątku, o źródłach finansowania majątku, przychodach i kosztach oraz wyniku finansowym, wpływach i wydatkach pieniężnych oraz zmianach w obrębie kapitałów własnych. Dane o majątku po weryfikacji inwentaryzacją i zaktualizowane do stanu rzeczywistego przed sporządzeniem sprawozdania finansowego muszą być uzgodnione w ewidencji syntetycznej oraz analitycznej w ramach sporządzonych zestawień obrotów i sald⁹.

Obowiązkowe roczne sprawozdanie finansowe składa się z kilku oddzielnych, ale integralnych elementów, które jednostki sporządzają w określonych terminach według prawnie określonych wzorów i zasad. Prawne podstawy sprawozdawczości finansowej to przede wszystkim regulacje polskiego prawa bilansowego, tj. ustawa o rachunkowości z 1994 r., przepisy wykonawcze do tej ustawy, akty wewnętrzne samorządu biegłych rewidentów, Krajowe Standardy Rachunkowości oraz Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR) i Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)¹⁰.

⁸ M. STROJEK, *Sprawozdawczość finansowa*, w: *Rachunkowość finansowa z uwzględnieniem MSSF*, red. Z. Messner, Warszawa: PWN 2007, s. 467.

⁹ J. TURZYNA, *Sprawozdawczość finansowa w teorii rachunkowości i polskim ustawodawstwie*, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Wyższej Szkoły Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarzkiego w Warszawie 2005, s. 53.

¹⁰ Zgodnie z definicjami zawartymi w rozporządzeniu o MSR/MSSF z 2008 r. – formalnie obowiązującą nazwą (dla MSR, MSSF i Interpretacji SKI i KIMSF) jest „MSSF”. [Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z 29.11.2008 roku, nr L. 320/1 (tekst jednolity: 2008R1126 – PL – 12.01.2015 – 014.001 – 7)]. Jednakże polska ustawa o ra-

Prawne podstawy sprawozdawczości finansowej w Polsce to także ustawa o statystyce publicznej oraz ustawa o obrocie instrumentami finansowymi. Ustawa o statystyce publicznej zobowiązuje podmioty gospodarcze do sporządzania sprawozdań dla Głównego Urzędu Statystycznego, które mogą być sporządzane kwartalnie lub półrocznie, jak również rocznie. Sprawozdania te sporządzane są przede wszystkim na potrzeby statystyki państwowej, a w efekcie sprawowania kontroli nad gospodarką narodową¹¹. Z kolei ustawa o obrocie instrumentami finansowymi¹² oraz rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych¹³ nakładają na spółki giełdowe obowiązek sporządzania raportów okresowych. Obowiązek sprawozdawczy spoczywa na wszystkich spółkach akcyjnych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych (GPW) w Warszawie. Raporty kwartalne, półroczne, jak również roczne sporządza się w celach analitycznych dla uczestników rynku finansowego oraz Komisji Nadzoru Finansowego¹⁴.

Część podmiotów funkcjonujących w grupach kapitałowych, tj. banki i emitenci papierów wartościowych notowanych na giełdach Europejskiego Obszaru Gospodarczego, zgodnie z ustawą o rachunkowości ma obowiązek sporządzać sprawozdania finansowe według międzynarodowych standardów rachunkowości i sprawozdawczości (MSR/MSSF).

2. SPRAWOZDAWCZOŚĆ W POLSKIM PRAWIE BILANSOWYM

Sprawozdanie finansowe jest zbiorem informacji o sytuacji majątkowej i finansowej oraz o wyniku finansowym jednostki gospodarczej, sporządzonym za dany okres, z zastosowaniem powszechnych formuł ich opisu i prezentacji. Stanowi podstawowe źródło informacji niezbędnych do analizy i oceny dzia-

---

chunkowości z 1994 roku do określenia regulacji międzynarodowych używa określenia „MSR”. Stąd też w dalszej części artykułu określenie „MSR” będzie oznaczało zarówno MSR jak MSSF i interpretacje SKI i KIMSF.

¹¹ Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej, Dz.U. 1995, nr 88, poz. 439, z późn. zm.

¹² Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o obrocie instrumentami finansowymi, Dz.U. z 2014 r., poz. 94.

¹³ Rozporządzenie Ministra Finansów z 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych, Dz.U. z 2009 r., nr 33, poz. 259 z późn. zm.

¹⁴ D. WĘDZKI, *Analiza wskaźnikowa sprawozdania finansowego*, Kraków: Oficyna Wolters Kluwer 2009, s. 13.

łalności jednostki gospodarczej, przydatnej dla zarządzających jednostką oraz dla otoczenia tej jednostki¹⁵.

Sprawozdanie finansowe sporządzane jest w terminie trzech miesięcy od dnia bilansowego. Dzień bilansowy według ustawy o rachunkowości to dzień zamknięcia ksiąg rachunkowych. W myśl ustawy księgi rachunkowe zamyka się¹⁶:

- „1. na dzień kończący rok obrotowy,
2. na dzień zakończenia działalności jednostki, w tym również jej sprzedaży, zakończenia likwidacji lub postępowania upadłościowego, o ile nie nastąpiło jego umorzenie,
3. na dzień poprzedzający zmianę formy prawnej,
4. w jednostce przejmowanej na dzień połączenia związanego z przejściem jednostki przez inną jednostkę, to jest na dzień wpisu do rejestru tego połączenia,
5. na dzień poprzedzający dzień podziału lub połączenia jednostek, jeżeli w wyniku podziału lub połączenia powstaje nowa jednostka, to jest na dzień poprzedzający dzień wpisu do rejestru połączenia lub podziału,
6. na dzień poprzedzający dzień postawienia jednostki w stan likwidacji lub ogłoszenia upadłości,
7. na inny dzień bilansowy określony odrębnymi przepisami – nie później niż w ciągu 3 miesięcy od dnia zaistnienia tych zdarzeń”.

Sprawozdanie należy sporządzać w języku polskim, przedstawiając dane finansowe w walucie polskiej. Sporządzone sprawozdanie podpisuje kierownik jednostki, a w sytuacji, gdy jednostką kieruje zarząd wieloosobowy, podpisują wszyscy jego członkowie. Na sprawozdaniu znajduje się również podpis osoby, która jest odpowiedzialna za prowadzenie ksiąg rachunkowych¹⁷.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości elementami podstawowego sprawozdania finansowego dla wszystkich jednostek podlegających regulacjom ustawy są: bilans, rachunek zysków i strat, informacja dodatkowa.

Jednostki sporządzające sprawozdania finansowe w podstawowym zakresie, tzn. składające się z: bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej, są to jednostki, których działalność ma mniejsze znaczenie dla gospo-

¹⁵ *Rachunkowość finansowa. Obszary problemowe*, red. W. Gabrusewicz, J. Samelak, Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu 2009, s. 299-300.

¹⁶ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm. art. 12.

¹⁷ B. GIERUSZ, *Podręcznik samodzielnej nauki księgowania*, Gdańsk: ODDK Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. 2013, s. 427.

darki. Jednostki gospodarcze, których działalność ma większe znaczenie dla funkcjonowania środowiska gospodarczego, mają obowiązek corocznego badania swoich sprawozdań finansowych przez biegłego rewidenta. Zakres podmiotowy tych jednostek określa art. 64 ustawy o rachunkowości¹⁸. Są to: „roczne skonsolidowane sprawozdania finansowe grup kapitałowych oraz roczne sprawozdania finansowe – kontynuujących działalność:

1. banków, zakładów ubezpieczeń oraz zakładów reasekuracji;
2. spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych;
3. jednostek działających na podstawie przepisów o obrocie papierami wartościowymi oraz przepisów o funduszach inwestycyjnych;
4. jednostek działających na podstawie przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych;
5. krajowych instytucji płatniczych i instytucji pieniądza elektronicznego;
6. spółek akcyjnych, z wyjątkiem spółek będących na dzień bilansowy w organizacji;
7. pozostałych jednostek, które w poprzedzającym roku obrotowym, za który sporządzono sprawozdania finansowe, spełniły co najmniej dwa z następujących warunków:
  - a) średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty wyniosło co najmniej 50 osób,
  - b) suma aktywów bilansu na koniec roku obrotowego stanowiła równowartość w walucie polskiej co najmniej 2 500 000 euro,
  - c) przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów oraz operacji finansowych za rok obrotowy stanowiły równowartość w walucie polskiej co najmniej 5 000 000 euro”.

Roczne sprawozdanie finansowe jednostek zobowiązanych do badania sprawozdań finansowych składa się z¹⁹: a) bilansu, b) rachunku zysków i strat, c) informacji dodatkowej, d) zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym, e) rachunku przepływów pieniężnych.

Ustawa o rachunkowości przewiduje również sporządzanie przez niektóre jednostki sprawozdania z działalności w roku obrotowym, które nie jest uznawane za element sprawozdania finansowego, lecz uzupełnia roczne sprawozdanie finansowe. Sprawozdanie z działalności w roku obrotowym sporzą-

---

¹⁸ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., art. 64.

¹⁹ *Rachunkowość finansowa*, red. P. Szczypa, Warszawa: CeDeWu Sp. z o.o. 2012, s. 217.

dzanie jest przez spółki kapitałowe, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, spółdzielnie, a także przedsiębiorstwa państwowe²⁰.

Spółki kapitałowe, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, spółdzielnie, przedsiębiorstwa państwowe sporządzają więc sprawozdanie finansowe składające się z pięciu elementów (bilans, rachunek zysków i strat, informacja dodatkowa, rachunek przepływów pieniężnych, zestawienie zmian w kapitale własnym), a dodatkowo sporządzają także sprawozdanie z działalności jednostki.

Sprawozdawczość podmiotów niefinansowych można klasyfikować według wielu różnych kryteriów:

1. Z punktu widzenia odbiorców i treści sprawozdania finansowe dzielą się na:
  - a) zewnętrzne (dla użytkowników spoza przedsiębiorstwa);
  - b) wewnętrzne (przeznaczone na potrzeby jednostki sporządzającej).
2. Z punktu widzenia okresu objętego sprawozdaniem:
  - a) miesięczne;
  - b) kwartalne;
  - c) półroczne;
  - d) roczne.
3. Z punktu widzenia rytmu i powtarzalności sporządzania wyróżniamy:
  - a) sprawozdania systematyczne (cyklicznie sporządzane);
  - b) sporadyczne (sporządzane są w szczególnych okolicznościach, np. w wypadku zakończenia działalności jednostki)²¹.
4. Według stopnia uogólnienia sprawozdania dzielą się na:
  - a) syntetyczne (całościowe);
  - b) analityczne (częstkowe).
5. Z punktu widzenia liczby jednostek gospodarczych objętych sprawozdaniem rozróżnia się sprawozdania:
  - a) jednostkowe (pojedynczych jednostek organizacyjnych);
  - b) łączne (sprawozdanie łączy informacje zawarte w kilku sprawozdaniach jednostkowych);
  - c) skonsolidowane (sporządza jednostka dominująca w grupie kapitałowej).
6. Według obowiązku publikacyjnego rozróżnia się:
  - a) sprawozdania podlegające publikacji;

---

²⁰ *Rachunkowość finansowa. Obszary problemowe*, red. W. Gabrusewicz, J. Samelak, Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu 2009, s. 303-304.

²¹ *Podstawy rachunkowości. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, red. B. Micherda, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2005, s. 235-236.

b) sprawozdania zwolnione z obowiązku publikacji na podstawie przepisów prawa.

Ze względu na obowiązek ich sporządzania:

a) obligatoryjne z mocy przepisów (ustawa o rachunkowości, rozporządzenia Ministra Finansów, zarządzenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, Prezesa Narodowego Banku Polskiego, przewodniczącego Komisji Papierów Wartościowych i Giełd);

b) fakultatywne, sporządzane dobrowolnie, głównie na własne potrzeby firmy²².

Proces sporządzania sprawozdań finansowych odbywa się na podstawie obowiązujących w zakresie rachunkowości i sprawozdawczości dany podmiot regulacji prawnych. Podmioty sporządzające sprawozdanie finansowe na podstawie ustawy o rachunkowości muszą je poprzedzić inwentaryzacją i dokonać wyceny bilansowej majątku oraz zweryfikować źródła finansowania majątku i ustalić wynik finansowy zgodnie z zasadami rachunkowości zapisanymi w ustawie (nadrzędnymi zasadami rachunkowości). Najważniejsze z tych zasad dla sprawozdawczości to: zasada rzetelnego i wiernego obrazu, kontynuacji działalności, ciągłości, memoriału, ostrożnej wyceny, zakazu kompensat, istotności, współmierności przychodów i kosztów, przewagi treści nad formą²³.

Mnogość rodzajów podmiotów podlegających regulacjom ustawy o rachunkowości powoduje, że struktura i kształty sprawozdania finansowego prezentującego sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy jednostki muszą być zróżnicowane²⁴. Podmioty rachunkowości to przedsiębiorstwa produkcyjne, handlowe, usługowe – różnej wielkości i formy organizacyjnoprawnej, instytucje finansowe (banki, ubezpieczyciele, SKOK-i), jednostki sektora finansów publicznych, podmioty zagraniczne, stowarzyszenia i fundacje, jednostki nie prowadzące działalności gospodarczej i inne jednostki wymienione przez art. 2 ustawy o rachunkowości.

Obejmując zakresem regulacji różnorodne pod względem wielkości, charakteru działalności i wielu innych cech jednostki, przepisy ustawy o rachunkowości

---

²² K. SAWICKI, *Rachunkowość finansowa przedsiębiorstw według polskiego prawa bilansowego oraz dyrektyw UE i MSR/MSSR*, Wrocław: „Ekspert” Wydawnictwo i Doradztwo 2008, s. 334-335.

²³ Zasady rachunkowości są szeroko opisane w większości książek do rachunkowości finansowej, np. I. OLCHOWICZ, A. TŁACZAŁA, *Sprawozdawczość finansowa według krajowych i międzynarodowych standardów*, Warszawa: Difin 2009, s. 24-34.

²⁴ D. Krzywda, *Sprawozdanie finansowe jako produkt rachunkowości jednostki gospodarczej*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Bochni” 2003, nr 1, s. 46.

nakreślają więc zróżnicowany zakres i formę sprawozdań finansowych. Sprawozdawczość finansowa określona jest zarówno w treści ustawy (1), w załącznikach do ustawy (2), jak i w zapisanych w ustawie delegacjach do przepisów wykonawczych (3)²⁵.

Ad. 1. Jeśli chodzi o treść ustawy, to bezpośrednio do sprawozdawczości nawiązują rozdziały: 5. (Sprawozdania finansowe jednostki), 6. (Skonsolidowane sprawozdania finansowe), 6a (Sprawozdanie z płatności na rzecz administracji publicznej) i 7. (Badanie i ogłaszanie sprawozdań finansowych). Sporządzenie rocznej sprawozdawczości musi poprzedzić inwentaryzacja (rozdział 3) i wycena na dzień bilansowy (rozdział 4).

Ad. 2. Podstawowe wzory sprawozdań finansowych zawarte są w załącznikach do ustawy o rachunkowości:

Załącznik nr 1 – wzór sprawozdania dla przedsiębiorstw innych niż banki i ubezpieczyciele,

Załącznik nr 2 – wzór sprawozdania finansowego banków (ten zakres sprawozdania nie jest objęty analizą),

Załącznik nr 3 – wzór sprawozdania finansowego dla ubezpieczycieli i zakładów reasekuracji (ten zakres sprawozdania nie jest objęty analizą),

Załącznik nr 4 – wzór sprawozdania finansowego dla jednostek mikro,

Załącznik nr 5 – wzór sprawozdania finansowego jednostek małych.

Ad. 3. W ustawie o rachunkowości zawarto delegację dla ministra właściwego do spraw finansów publicznych, aby po konsultacji z Komisją Nadzoru Finansowego określił w drodze rozporządzenia szczególne zasady rachunkowości, w tym zakres informacji wykazywanych w jednostkowym sprawozdaniu finansowym, skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym grupy kapitałowej, a także w sprawozdaniach z działalności, terminy sporządzenia i złożenia do ogłoszenia zarówno rocznego jednostkowego, jak i skonsolidowanego sprawozdania finansowego dla takich podmiotów, jak²⁶:

1. fundusze inwestycyjne, w tym subfundusze inwestycyjne (także sprawozdawczości półrocznej),
2. domy maklerskie,
3. grupy kapitałowe inne niż banki i ubezpieczyciele;
4. podmioty obracające instrumentami finansowymi;
5. fundusze emerytalne;

---

²⁵ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., art. 81 pkt. 2.

²⁶ Tamże, art. 81 i 82.

6. banki (zakres informacji wykazywanych w informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego),

7. spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (w tym zasady wyceny aktywów i pasywów i tworzenia odpisów aktualizujących uwzględniając specyfikę działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych),

8. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych,

9. fundusze gwarancyjne, o którym mowa w przepisach o obrocie papierami wartościowymi,

10. spółki prowadzące giełdy oraz rynek pozagiełdowy,

11. krajowe instytucje płatnicze.

Sprawozdawczość wymienionych jednostek oparta jest na przepisach wykonawczych do ustawy o rachunkowości. Co do zasady wszystkie wspomniane wyżej instytucje sporządzają więc sprawozdanie finansowe składające się zasadniczo z bilansu, rachunku zysków i strat, rachunku przepływów pieniężnych, zestawienia zmian w kapitale (funduszu własnym) oraz informacji dodatkowej. Niektóre jednostki zobowiązane sporządzają także sprawozdanie z działalności.

Odmienny charakter sprawozdawczości sporządzają – również na podstawie przepisów wykonawczych do ustawy o rachunkowości – jednostki sektora finansów publicznych. Jednakże zakres podmiotowy niniejszego opracowania skupia się na przedsiębiorstwach niefinansowych.

3. ZAWARTOŚĆ INFORMACYJNA ELEMENTÓW SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO PRZEDSIĘBIORSTW NIEFINANSOWYCH

Elementy sprawozdania finansowego przedsiębiorstw niefinansowych to bilans, rachunek zysków i strat oraz informacja dodatkowa, a dla jednostek zobowiązanych do badania sprawozdań finansowych rachunek przepływów pieniężnych i zestawienie zmian w kapitale własnym, a w przypadku niektórych jednostek – obok sprawozdania finansowego – także sprawozdania z działalności oraz sprawozdanie z płatności na rzecz administracji publicznej. Poniżej zaprezentowano podstawowe informacje o zawartości informacyjnej poszczególnych elementów sprawozdania finansowego.

3.1. BILANS – JAKO ŹRÓDŁO INFORMACJI
O SYTUACJI FINANSOWEJ I MAJĄTKOWEJ JEDNOSTKI
ORAZ WYNIKU FINANSOWYM JEDNOSTKI

Bilans informuje o stanie majątkowym i finansowym firmy oraz jej wyniku finansowym. Art. 46 ust. 1 ustawy o rachunkowości definiując bilans używa następującego określenia „w bilansie wykazuje się stany aktywów i pasywów na dzień kończący bieżący i poprzedni rok obrotowy”²⁷. Bilans jest cennym źródłem informacji o wielkości i strukturze majątku i źródeł finansowania majątku w dwóch momentach czasowych: dniu rozpoczynającym i dniu kończącym rok obrotowy²⁸. Bilans jest więc statyczną informacją o majątku i źródłach jego finansowania. Obszerne opisy tego dokumentu, jak też innych elementów sprawozdania finansowego można znaleźć w literaturze rachunkowości, więc w niniejszym artykule zostaną omówione w sposób skrócony²⁹.

Bilans analityczny, którym wyeksponowano jedynie główne grupy aktywów i pasywów oraz ich ujęcie podmiotowe zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 1. Bilans dla jednostek inne niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji

AKTYWA	PASYWA
A. Aktywa trwałe	A. Kapitał (fundusz) własny
I. Wartości niematerialne i prawne	I. Kapitał (fundusz) podstawowy
1. Koszty zakończonych prac rozwojowych	II. Kapitał (fundusz) zapasowy, w tym
2. Wartość firmy	– nadwyżka wartości sprzedaży
3. Inne wartości niematerialne i prawne	(wartości emisyjnej) nad wartością
4. Zaliczki na wartości niematerialne i prawne	nominalną udziałów (akcji)
II. Rzeczowe aktywa trwałe	III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wy-
1. Środki trwałe	ceny,
2. Środki trwałe w budowie	w tym: – z tytułu aktualizacji wartości
3. Zaliczki na środki trwałe	godziwej
III. Należności długoterminowe	IV. Pozostałe kapitały (fundusze) rezer-
– Od jednostek powiązanych	wowe
– Od pozostałych jednostek, w których	
jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	
– Od pozostałych jednostek	

²⁷ Tamże, art. 46, ust. 1.

²⁸ CZ. PACZUŁA, *Rachunkowość, finanse i bilanse w praktyce przedsiębiorstw*, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis 2005, s. 253.

²⁹ Na przykład: *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości*, red. G.K. Świdorska, W. Więclaw, Warszawa: Difin 2012; Z. FEDAK, *Jednostkowe roczne sprawozdanie finansowe. Zamknięcie roku 2014*, Warszawa 2015; W. GABRUSEWICZ, M. REMLEIN, *Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa, jednostkowe i skonsolidowane*, Warszawa: PWE 2011.

IV. Inwestycje długoterminowe 1. Nieruchomości 2. Wartości niematerialne i prawne 3. Długoterminowe aktywa finansowe – w jednostkach powiązanych – w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale – w pozostałych jednostkach 4. Inne inwestycje długoterminowe	V. Zysk (strata) z lat ubiegłych VI. Zysk (strata) netto VII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	
B. Aktywa obrotowe	B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania
I. Zapasy	I. Rezerwy na zobowiązania
II. Należności krótkoterminowe – Od jednostek powiązanych – Od pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale – Od pozostałych jednostek	II. Zobowiązania długoterminowe 1. Zobowiązania wobec jednostek powiązanych 2. Zobowiązania wobec od pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale 3. Zobowiązania wobec pozostałych jednostek
III. Inwestycje krótkoterminowe 1. Krótkoterminowe aktywa finansowe – w jednostkach powiązanych – w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale – w pozostałych jednostkach 2. Inne inwestycje krótkoterminowe	III. Zobowiązania krótkoterminowe 1. Zobowiązania wobec jednostek powiązanych 2. Zobowiązania wobec od pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale 3. Zobowiązania wobec pozostałych jednostek
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	IV. Rozliczenia międzyokresowe
C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy	
D. Udziały (akcje) własne	
AKTYWA razem (suma pozycji A, B, C i D)	PASYWA razem (suma pozycji A, B)

Źródło: Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613 z późn. zm., załącznik 1.

W układzie bilansu należy odnotować obecność układu podmiotowego i terminowego niektórych informacji sprawozdawczych. Większość grup aktywów i pasywów prezentowana jest w podziale czasowym, tj. na długo- i krótko-

koterminowe. Z kolei wybrane grupy aktywów i pasywów (głównie należności, inwestycje i zobowiązania) są wykazywane w bilansie jednostki w podziale na grupy podmiotów, do których się odnoszą, tzn. do:

- jednostek powiązanych z daną jednostką;
- pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale;
- pozostałych jednostek.

Prezentacja danych bilansowych w podziale na wspomniane trzy grupy podmiotów odnosi się do takich kategorii bilansowych jak:

- 1) należności długoterminowe (pozycja A.III aktywów bilansu),
- 2) długoterminowe aktywa finansowe w Inwestycjach długoterminowych (pozycja A.IV.3 aktywów bilansu),
- 3) należności krótkoterminowe (pozycja B.II aktywów bilansu),
- 4) krótkoterminowe aktywa finansowe w Inwestycjach krótkoterminowych (pozycja B.III.1 aktywów bilansu),
- 5) zobowiązania długoterminowe (pozycja B.II pasywów bilansu),
- 6) zobowiązania krótkoterminowe (pozycja B. III pasywów bilansu).

Nowelizacja ustawy o rachunkowości z 23 VII 2015 r. zmieniła zarówno kształt bilansu, jak też rachunku zysków i strat przedsiębiorstw niefinansowych. Zmiany w obrębie bilansu to wspomniane wcześniej rozszerzenie prezentacji należności, inwestycji i zobowiązań w układzie podmiotowym (3 grupy podmiotów) oraz przeniesienie z pasywów do aktywów takich pozycji bilansowych, jak: należne wpłaty na kapitał podstawowy (C) oraz udziały i akcje własne (D).

3.2. RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

JAKO INFORMACJA O PRZYCHODACH, KOSZTACH I WYNIKU FINANSOWYM

Kolejny element sprawozdania, tj. rachunek zysków i strat (inaczej rachunek wyników) prezentuje osiągnięte przez jednostkę w roku obrotowym przychody i zyski, koszty i straty oraz wynik finansowy. Art. 47, ust. 1 ustawy o rachunkowości definiuje rachunek zysków i strat w sposób następujący: „W rachunku zysków i strat wykazuje się oddzielnie przychody, koszty, zyski i straty oraz obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego za bieżący i poprzedni rok obrotowy”.

Rachunek zysków i strat jest sprawozdaniem pokazującym strumienie finansowe w okresie sprawozdawczym (przychodów, kosztów i wyników), w przeciwieństwie do bilansu zawierającego informacje na moment sprawozdawczy (dzień bilansowy). Głównym celem rachunku zysków i strat jest dostarczanie istotnych, dynamicznych informacji o przychodach jednostki, kosztach ich

uzyskania i wygospodarowanym wyniku finansowym w okresie sprawozdawczym. Kiedy przychody ogółem przewyższają koszty, występuje zysk, natomiast, kiedy to koszty są wyższe, przedsiębiorstwo ponosi stratę.

Przychody i zyski są zdefiniowane w ustawie o rachunkowości jako: „uprawdopodobnione powstanie w okresie sprawozdawczym korzyści ekonomicznych, o wiarygodnie określonej wartości, w formie zwiększenia wartości aktywów, albo zmniejszenia wartości zobowiązań, które doprowadzą do wzrostu kapitału własnego lub zmniejszenia jego niedoboru w inny sposób niż wniesienie środków przez udziałowców lub właścicieli”³⁰.

Koszty i straty ponoszone przez przedsiębiorstwa ustawa definiuje jako³¹: „uprawdopodobnione zmniejszenia w okresie sprawozdawczym korzyści ekonomicznych, o wiarygodnie określonej wartości, w formie zmniejszenia wartości aktywów, albo zwiększenia wartości zobowiązań i rezerw, które doprowadzą do zmniejszenia kapitału własnego lub zwiększenia jego niedoboru w inny sposób niż wycofanie środków przez udziałowców lub właścicieli”.

W rachunku zysków i strat ujmuje się strumienie osiągniętych przychodów i poniesionych kosztów w danym okresie sprawozdawczym w kilku segmentach działalności jednostki, tj. podstawowej działalności operacyjnej (I), pozostałej działalności operacyjnej (II) i działalności finansowej (III). Na podstawie informacji zawartych w rachunku zysków i strat można ustalić wynik finansowy dla poszczególnych segmentów działalności oraz wynik finansowy skumulowany, wykazywany narastająco w rachunku zysków i strat oraz tzw. wynik segmentowy (częstkowy).

Tabela 2. Kategorie wyniku finansowego przedsiębiorstw niefinansowych

	Kategorie wyniku finansowego liczonego w sposób narastający	Kategorie wyniku finansowego częściowego liczonego dla segmentów działalności
Podstawowa działalność operacyjna (I segment)	Wynik ze sprzedaży (Wynik finansowy I segmentu)	Wynik ze sprzedaży (wynik I segmentu)
Pozostała działalność operacyjna (II segment)	Wynik z działalności operacyjnej (Skumulowany wynik finansowy I i II segmentu)	Wynik z pozostałej działalności operacyjnej (wynik II segmentu)

³⁰ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613 z późn. zm., art. 3. ust.1 pkt 30.

³¹ Tamże, ust.1 pkt 31.

Działalność finansowa (III segment)	Wynik działalności gospodarczej (Skumulowany wynik finansowy I, II i III segmentu)	Wynik z działalności finansowej (Wynik III segmentu)
Działalność przedsiębiorstwa ogółem	Wynik finansowy brutto	Wynik finansowy brutto (suma wyników I, II i III segmentu)

Źródło: opracowanie własne.

Należy odnotować, że nowelizacja ustawy o rachunkowości z 2015 r. wyeliminowała ze sprawozdania finansowego przedsiębiorstw niefinansowych wcześniej prezentowane w rachunku zysków i strat ekonomiczne skutki zdarzeń nadzwyczajnych, tj. zyski i straty nadzwyczajne.

Rachunek zysków i strat, w myśl propozycji ustawy o rachunkowości, może być sporządzany w wariantach porównawczym lub kalkulacyjnym. W obydwu wariantach rachunku zysków i strat wyraźnie widoczny jest pomiar przychodów i kosztów w trzech segmentach działalności przedsiębiorstw – podstawowej (statutowej) działalności operacyjnej, pozostałej działalności operacyjnej i działalności finansowej.

Warianty rachunku zysków i strat różnią się sposobem prezentacji przychodów, kosztów i wyniku finansowego tylko w segmencie podstawowej działalności operacyjnej. Wariant porównawczy odnosi koszty podstawowej działalności operacyjnej (zestawione według rodzajów) do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów z uwzględnieniem zmian stanu tych produktów. Natomiast w wariantach kalkulacyjnym przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów są pomniejszane o koszty w układzie kalkulacyjnym (koszty wytworzenia sprzedanych produktów, wartość sprzedanych towarów i materiałów, koszty sprzedaży oraz koszty ogólnego zarządu)³². Segmenty pozostałej działalności operacyjnej i działalności finansowej prezentują przychody, koszty i wynik finansowy w sposób identyczny w obydwu wariantach.

³² Na podstawie Załącznika 1 do Ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm.

Tabela 3. Rachunek zysków i strat

Wariant kalkulacyjny	Wariant porównawczy
A. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	A. Przychody ze sprzedaży i zrównane z nimi
B. Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów	B. Koszty działalności operacyjnej (ujęte według zużywanych czynników produkcji – według rodzajów)
C. Zysk (strata) brutto ze sprzedaży (A – B)	
D. Koszty sprzedaży	
E. Koszty ogólnego zarządu	
F. Zysk (strata) ze sprzedaży (C – D – E)	C. Zysk (strata) ze sprzedaży (A – B)
W dalszej części obydwaj warianty są tak samo skonstruowane	
D. Pozostałe przychody operacyjne	
E. Pozostałe koszty operacyjne	
F. Zysk (strata) z działalności operacyjnej (C + D – E)	
G. Przychody finansowe	
H. Koszty finansowe	
I. Zysk (strata) brutto (F + G – H)	
J. Podatek dochodowy	
K. Pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty)	
L. Zysk (strata) netto (I – J – K)	

Źródło: Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, załącznik nr 1.

Należy odnotować, że ustawa o rachunkowości nakazuje także – na potrzeby rachunku zysków i strat – podzielić przychody i koszty na dwie grupy: odnoszące się do działalności, która będzie kontynuowana, i odnoszące się do działalności, która będzie zaniechana: „W przypadku, gdy jednostka przewiduje zaprzestanie określonego zakresu działalności mającego wpływ na przychody i koszty przyszłych okresów sprawozdawczych, przy zachowaniu zasady kontynuacji – odpowiednie przychody i koszty z tym związane należy wykazać odrębnie od przychodów i kosztów działalności kontynuowanej”³³.

3.3. INFORMACJA DODATKOWA DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Kolejnym obligatoryjnym elementem sprawozdania finansowego jest informacja dodatkowa, obejmująca wprowadzenie do sprawozdania finansowego (1) oraz dodatkowe informacje i objaśnienia (2).

³³ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., art. 47, ust. 3.

Ad. 1. Wprowadzenie do sprawozdania finansowego, zawiera podstawowe informacje o jednostce, a w szczególności³⁴:

„1) nazwę firmy (pełną i ewentualnie skróconą), siedzibę i adres albo miejsce zamieszkania i adres, podstawowy przedmiot działalności jednostki oraz numer we właściwym rejestrze sądowym albo ewidencji;

2) wskazanie czasu trwania działalności jednostki, jeżeli jest ograniczony;

3) wskazanie okresu objętego sprawozdaniem finansowym;

4) wskazanie, że sprawozdanie finansowe zawiera dane łączne, jeżeli w skład jednostki wchodzi wewnętrzne jednostki organizacyjne sporządzające samodzielne sprawozdania finansowe;

5) wskazanie, czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostkę w dającej się przewidzieć przyszłości oraz czy nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania przez nią działalności;

6) w przypadku sprawozdania finansowego sporządzonego za okres, w ciągu którego nastąpiło połączenie, wskazanie, że jest to sprawozdanie finansowe sporządzone po połączeniu spółek, oraz wskazanie zastosowanej metody rozliczenia połączenia (nabycia, łączenia udziałów);

7) omówienie przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny aktywów i pasywów (także amortyzacji), ustalenia wyniku finansowego oraz sposobu sporządzenia sprawozdania finansowego w zakresie, w jakim ustawa pozostawia jednostce prawo wyboru”.

Ad. 2. Druga część informacji dodatkowej to dodatkowe informacje i objaśnienia, które zawierają³⁵:

a) uzupełniające informacje do wybranych pozycji bilansu, rachunku zysków i strat zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym oraz rachunku przepływów pieniężnych za okresy sprawozdawcze objęte sprawozdaniem;

b) proponowany podział zysku lub pokrycia straty,

c) podstawowe informacje dotyczące pracowników i organów jednostki,

d) inne istotne informacje dla zrozumienia sprawozdania finansowego.

Informacja dodatkowa powinna zawierać istotne dane i objaśnienia niezbędne do tego, aby sprawozdanie finansowe odpowiadało warunkom okre-

³⁴ Na podstawie Załącznika 1 do Ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm.

³⁵ *Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości*, red. G.K. Świdorska, W. Więclaw, Warszawa: Difin 2012, s. 77.

ślonym w art. 4 ust. 1 ustawy, a w szczególności było sporządzone zgodnie z przyjętymi zasadami (polityką) rachunkowości, aby w sposób rzetelny i jasny przedstawiało sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy jednostki. Jeżeli w wyjątkowych przypadkach stosowanie określonego przepisu ustawy nie pozwoliłoby na rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego, jednostka nie stosuje tego przepisu, a w informacji dodatkowej uzasadnia przyczyny jego niezastosowania oraz określa wpływ, jaki niezastosowanie przepisu wywiera na obraz sytuacji majątkowej i finansowej oraz wynik finansowy jednostki³⁶.

Jednostki zobowiązane przez ustawę o rachunkowości do badania sprawozdania finansowego sporządzają dwa dodatkowe elementy sprawozdania finansowego – zestawienie zmian w kapitale własnym i rachunek przepływów pieniężnych.

3.4. ZESTAWIENIE ZMIAN W KAPITALE (FUNDUSZU) WŁASNYM JEDNOSTKI

Zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym przedstawia zmiany w zakresie kapitału własnego w okresie sprawozdawczym. Stanowi rozwinięcie informacji o tym, jak kształtują się poszczególne pozycje wchodzące w skład kapitału (funduszu) własnym za bieżący i poprzedni rok obrotowy³⁷.

Sprawozdanie zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym można podzielić na cztery zasadnicze części:

- kapitał (fundusz) własny na początek okresu
- zestawienie operacji zwiększających oraz zmniejszających stan tego kapitału według grup rodzajowych kapitałów zgodnych z bilansem (w podziale na kapitał podstawowy, zapasowy, z aktualizacji wyceny i pozostałe kapitały rezerwowe, a także wynik finansowy)
- kapitał (fundusz) własny na koniec okresu
- przewidywany stan kapitału własnego po podziale wyniku finansowego (lub pokryciu straty).

Szczególne miejsce w zestawieniu zmian w kapitale (funduszu) własnym zajmuje wynik finansowy jako element kapitałów własnych. Prezentuje się go w podziale na wynik z lat ubiegłych i wynik okresu bieżącego. W pierwszej kolejności prezentowany jest wynik finansowy z lat ubiegłych (w podziale na

---

³⁶ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., art. 48.

³⁷ Tamże, art. 48a.

zysk lub stratę); najpierw pokazuje się wynik finansowy przez pryzmat jego korekt w efekcie zmian przyjętych zasad (polityki) rachunkowości lub/i korekty błędów. W dalszej kolejności prezentuje się zwiększenia i zmniejszenia wyniku z lat ubiegłych (w podziale na zysk i stratę) oraz ostateczną wielkość wyniku finansowego na koniec okresu. Wynik okresu bieżącego ujawniany jest w wielkości netto w podziale na zysk netto, stratę netto i odpisy z zysku w roku obrotowym.

Mniejsze jednostki, zdefiniowane przez ustawę o rachunkowości jako mikro i małe mogą nie sporządzać zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym³⁸.

3.5. RACHUNEK PRZEPLYWÓW PIENIĘŻNYCH

Rachunek przepływów pieniężnych (*ang. cash flow*) informuje o przyptywach (wpłatach) i odpływach (wypłatach) środków pieniężnych przedsiębiorstwa w danym roku obrotowym. To sprawozdanie finansowe sporządzane jest metodą kasową (rejestruje przepływy strumieni pieniężnych) w przeciwieństwie do bilansu i rachunku zysków i strat (które rejestrują wpływ operacji gospodarczych na majątek czy wynik finansowy w okresie sprawozdawczym, w którym wystąpiły, niezależnie od terminu płatności za te operacje).

Ustawa o rachunkowości definiuje rachunek przepływów pieniężnych w sposób następujący: „W rachunku przepływów pieniężnych należy uwzględnić wszystkie wpływy i wydatki z działalności operacyjnej, inwestycyjnej i finansowej jednostki, z wyjątkiem wpływów i wydatków będących rezultatem zakupu lub sprzedaży środków pieniężnych, przy czym dla właściwego określenia wartości przepływów pieniężnych:

1) przez działalność operacyjną rozumie się podstawowy rodzaj działalności jednostki oraz inne rodzaje działalności, niezaliczone do działalności inwestycyjnej (lokacyjnej) lub finansowej;

2) przez działalność inwestycyjną (lokacyjną) rozumie się nabywanie lub zbywanie składników aktywów trwałych i krótkoterminowych aktywów finansowych oraz wszystkie z nimi związane pieniężne koszty i korzyści;

3) przez działalność finansową rozumie się pozyskiwanie lub utratę źródeł finansowania [zmiany w rozmiarach i relacjach kapitału (funduszu) własnego

---

³⁸ Tamże.

i obcego w jednostce] oraz wszystkie z nimi związane pieniężne koszty i korzyści”³⁹.

Ustawa o rachunkowości przedstawia dwa możliwe sposoby sporządzania rachunku przepływów pieniężnych – metodą bezpośrednią lub pośrednią. Wzór rachunku przepływów pieniężnych sporządzany zarówno metodą bezpośrednią, jak i pośrednią dla jednostek innych niż banki i ubezpieczyciele zamieszczony jest w załączniku nr 1 do ustawy o rachunkowości. Zawartość informacyjną rachunku przepływów pieniężnych według przewidzianych przez ustawę o rachunkowości wariantów zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 4. Rachunek przepływów pieniężnych

Metoda bezpośrednia	Metoda pośrednia
A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej	A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej
I. Wpływy 1. Sprzedaż 2. Inne wpływy z działalności operacyjnej	I. Zysk (strata) netto
II. Wydatki 1. Dostawy i usługi 2. Wynagrodzenia netto 3. Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz inne świadczenia 4. Podatki i opłaty o charakterze publicznoprawnym 5. Inne wydatki operacyjne	II. Korekty razem 1. Amortyzacja 2. Zyski (straty) z tytułu różnic kursowych 3. Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy) 4. Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej 5. Zmiana stanu rezerw 6. Zmiana stanu zapasów 7. Zmiana stanu należności 8. Zmiana stanu zobowiązań krótkoterminowych, z wyjątkiem pożyczek i kredytów 9. Zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych 10. Inne korekty
III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej (I – II)	III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej (I ± II)
W dalszej części sprawozdanie w obydwu metodach jest tak samo skonstruowane	
B. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej	
I. Wpływy 1. Zbycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych 2. Zbycie inwestycji w nieruchomości oraz wartości niematerialne i prawne 3. Z aktywów finansowych 4. Inne wpływy inwestycyjne	

³⁹ Tamże, art. 48b.

II. Wydatki
1. Nabycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych
2. Inwestycje w nieruchomości oraz wartości niematerialne i prawne
3. Na aktywa finansowe
4. Inne wydatki inwestycyjne
III. Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej (I – II)
C. Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej
I. Wpływy
1. Wpływy netto z wydania udziałów (emisji akcji) i innych instrumentów kapitałowych oraz dopłat do kapitału
2. Kredyty i pożyczki
3. Emisja dłużnych papierów wartościowych
Inne wpływy finansowe
II. Wydatki
1. Nabycie udziałów (akcji) własnych
2. Dywidendy i inne wypłaty na rzecz właścicieli
3. Inne, niż wypłaty na rzecz właścicieli, wydatki z tytułu podziału zysku
4. Spłaty kredytów i pożyczek
5. Wykup dłużnych papierów wartościowych
6. Z tytułu innych zobowiązań finansowych
7. Płatności zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego
8. Odsetki
Inne wydatki finansowe
III. Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej (I – II)
D. Przepływy pieniężne netto (A.III ± B.III ± C.III)
E. Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych
F. Środki pieniężne na początku okresu
G. Środki pieniężne na koniec okresu (F ± D)

Źródło: Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, załącznik nr 1.

Jednostki zdefiniowane przez ustawę o rachunkowości jako mikro i małe mogą nie sporządzać rachunku przepływów pieniężnych⁴⁰.

3.6. SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI

Pisząc o sprawozdaniu finansowym definiowanym przez ustawę o rachunkowości, nie należy zapominać o sprawozdaniu z działalności. Sprawozdanie z działalności nie jest wskazywane przez ustawę jako część rocznego sprawozdania finansowego, ale jego sporządzenie wraz z rocznym sprawozdaniem finansowym jest obowiązkiem takich jednostek, jak: „spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, towarzystwa reasekuracji wzajemnej, spółdzielnie, przedsiębiorstwa państwowe,

⁴⁰ Tamże.

a także te spółki jawne i komandytowe, których wszystkimi współnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne lub spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej”⁴¹.

Jeśli chodzi o zawartość informacyjną sprawozdania z działalności, to ustawa określa ją w sposób następujący: „Sprawozdanie z działalności jednostki powinno obejmować istotne informacje o stanie majątkowym i sytuacji finansowej, w tym ocenę uzyskiwanych efektów oraz wskazanie czynników ryzyka i opis zagrożeń, a w szczególności informacje o:

- 1) zdarzeniach istotnie wpływających na działalność jednostki, jakie nastąpiły w roku obrotowym, a także po jego zakończeniu, do dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego;
- 2) przewidywanym rozwoju jednostki;
- 3) ważniejszych osiągnięciach w dziedzinie badań i rozwoju;
- 4) aktualnej i przewidywanej sytuacji finansowej;
- 5) udziałach własnych, w tym: a) przyczynie nabycia udziałów własnych dokonanego w roku obrotowym, b) liczbie i wartości nominalnej nabytych oraz zbytych w roku obrotowym udziałów, a w przypadku braku wartości nominalnej – ich wartości księgowej, jak też części kapitału podstawowego, którą te udziały reprezentują, c) w przypadku nabycia lub zbycia odpłatnego – równowartości tych udziałów, d) liczbie i wartości nominalnej wszystkich udziałów nabytych i zatrzymanych, a w razie braku wartości nominalnej – wartości księgowej, jak również części kapitału podstawowego, którą te udziały reprezentują;
- 6) posiadanych przez jednostkę oddziałach (zakładach);
- 7) instrumentach finansowych w zakresie: a) ryzyka: zmiany cen, kredytowego, istotnych zakłóceń przepływów środków pieniężnych oraz utraty płynności finansowej, na jakie narażona jest jednostka, b) przyjętych przez jednostkę celach i metodach zarządzania ryzykiem finansowym, łącznie z metodami zabezpieczenia istotnych rodzajów planowanych transakcji, dla których stosowana jest rachunkowość zabezpieczeń”⁴².

Ustawa o rachunkowości zaleca, aby sprawozdanie z działalności jednostki obejmowało również – jeśli jest to istotne dla oceny sytuacji jednostki – wskaźniki finansowe i niefinansowe, łącznie z informacjami dotyczącymi zagadnień środowiska naturalnego i zatrudnienia, a także dodatkowe wyjaśnie-

---

⁴¹ Tamże, art. 49, ust. 1.

⁴² Tamże.

nia do kwot wykazanych w sprawozdaniu finansowym. Jednostki mikro i małe mogą stosować uproszczenia przy sporządzaniu sprawozdania z działalności. Jednostka mikro, która ma obowiązek sporządzania sprawozdania z działalności, może nie sporządzać tego sprawozdania pod warunkiem, że w informacji dodatkowej jako informacje uzupełniające do bilansu, przedstawi informacje dotyczące nabycia udziałów (akcji) własnych. Jednostka mała, która ma obowiązek sporządzania sprawozdania z działalności, może nie sporządzać tego sprawozdania pod warunkiem, że w informacji dodatkowej przedstawi informacje dotyczące nabycia udziałów własnych. Jednostka mała może nie wykazywać w sprawozdaniu z działalności wskaźników niefinansowych oraz informacji dotyczących zagadnień środowiska naturalnego i zatrudnienia.

3.7. SPRAWOZDANIE Z PŁATNOŚCI NA RZECZ ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

Ustawą z dnia 23 VII 2015 r. zmieniającą ustawę o rachunkowości wprowadzono do ustawy nowy rozdział 6a „Sprawozdanie z płatności na rzecz administracji publicznych”⁴³. Z tego rozdziału wynika obowiązek sporządzania sprawozdania zwanego sprawozdaniem z płatności oraz skonsolidowanego sprawozdania z płatności na rzecz administracji publicznej.

Celem wprowadzenia obowiązku sporządzenia tego sprawozdania jest zapewnienie większej przejrzystości dokonywanych płatności na rzecz administracji publicznych w państwach, w których jednostka prowadzi wskazane powyżej działalności⁴⁴. Na potrzeby nowego rozdziału 6a wprowadzono m.in. definicje jednostki działającej w przemyśle wydobywczym, jednostki zajmującej się wyrębem lasów pierwotnych, administracji publicznej oraz płatności.

Sprawozdanie z płatności wraz ze sprawozdaniem finansowym ma sporządzać na dzień bilansowy jednostka działająca w przemyśle wydobywczym lub zajmująca się wyrębem lasów pierwotnych, jeżeli jest:

1. jednostką będącą spółką kapitałową, spółką komandytowo-akcyjną albo taką spółką jawną lub komandytową, której wszystkimi współnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne lub spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej;

⁴³ Tamże, art. 63e-63j.

⁴⁴ *Komentarz do najnowszych zmian w prawie bilansowym*, Wydawnictwo Gofin, Pomocnik Rachunkowości do Zeszytów Metodycznych Rachunkowości nr 23 z dnia 1.12.2015 [dostęp 16.02.2016].

2. spółką kapitałową, spółką komandytowo-akcyjną albo taką spółką jawną lub komandytową, której wszystkimi współnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne lub spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej pod warunkiem, że w roku obrotowym, za który sporządza sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok przekracza co najmniej dwie z następujących trzech wielkości⁴⁵:

- a) 85 000 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- b) 170 000 0000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
- c) 250 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.

W sprawozdaniu z płatności wykazuje się w odniesieniu do danego roku obrotowego następujące informacje⁴⁶:

- „1) łączną kwotę płatności dokonanych na rzecz administracji publicznej danego państwa, z podziałem na płatności na rzecz odpowiednich szczebli administracji publicznej;
- 2) łączną kwotę płatności z podziałem na tytuły wskazane w art. 63e pkt 6 dokonanych na rzecz odpowiedniego szczebla administracji publicznej danego państwa;
- 3) w przypadku gdy płatności zostały przypisane przez jednostkę do określonego projektu – łączną kwotę dokonanych płatności z tytułu poszczególnych projektów wraz z podziałem na tytuły płatności wskazane w art. 63e pkt 6”.

Oprócz powyższych warunków przy określeniu obowiązku sporządzenia sprawozdania z płatności konieczne jest także, aby pojedyncza płatność lub suma płatności powiązanych dokonanych przez daną jednostkę stanowiła w roku obrotowym co najmniej równowartość kwoty 424700 zł⁴⁷.

W sprawozdaniu z płatności można nie uwzględniać pojedynczych płatności lub sum płatności powiązanych niższych od wskazanej w ust. 1 wartości. Płatności lub rodzaje działalności nie mogą być sztucznie dzielone lub agregowane w celu uniknięcia ich wykazywania w sprawozdaniu z płatności. W przy-

---

⁴⁵ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., art. 63f, pkt. 1.

⁴⁶ Tamże, pkt. 2-5.

⁴⁷ Komentarz do najnowszych zmian w prawie bilansowym, Wydawnictwo Gofin, Pomocnik Rachunkowości do Zeszytów Metodycznych Rachunkowości nr 23 z dnia 1.12.2015 [dostęp 16.02.2016].

padku dokonywania płatności w naturze w sprawozdaniu z płatności wykazuje się ich wartość, jeżeli to możliwe – także w jednostkach naturalnych, wraz z podaniem sposobu jej ustalenia.

Sprawozdanie z płatności może być zarówno jednostkowe, jak i skonsolidowane. Jednostka zobowiązana do sporządzenia sprawozdania z płatności, będąca jednocześnie jednostką dominującą, zobowiązana jest do sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania z płatności, które obejmuje dane jednostki dominującej i jednostek od niej zależnych wszystkich szczebli. Sprawozdanie z płatności jednostki oraz skonsolidowane sprawozdanie z płatności należy sporządzić tak jak sprawozdanie finansowe nie później niż w ciągu 3 miesięcy od dnia bilansowego. Podpisuje je kierownik jednostki (także dominującej). Natomiast nie podpisuje tych sprawozdań osoba, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych. Sprawozdania te należy złożyć we właściwym rejestrze sądowym wraz z rocznym sprawozdaniem finansowym w ciągu 15 dni od dnia zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego. Sprawozdanie z płatności nie podlega zatwierdzeniu⁴⁸.

Podsumowując omawianie składników rocznej informacji sprawozdawczej przedsiębiorstw niefinansowej, należy stwierdzić, że poszczególne elementy wchodzące w skład sprawozdania finansowego i pozostałe składniki sprawozdawczości zdefiniowane przez ustawę o rachunkowości dostarczają odmiennych, ale uzupełniających się wzajemnie informacji o jednostce, kształtując optymalny zasób wiedzy o sytuacji finansowej, majątkowej i wyniku finansowym jednostki.

4. STRUKTURA SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO RÓŻNYCH PRZEDSIĘBIORSTW NIEFINANSOWYCH

W niniejszym artykule zaprezentowano sprawozdanie finansowe przedsiębiorstw niefinansowych, dla których obowiązkowe są regulacje zawarte w ustawie o rachunkowości. Koncentracja uwagi tylko na tej grupie podmiotów wymaga zasygnalizowania różnorodności sprawozdania finansowego w zależności od kryterium:

---

⁴⁸ Komentarz do najnowszych zmian w prawie bilansowym, Wydawnictwo Gofin, Pomocnik Rachunkowości do Zeszytów Metodycznych Rachunkowości nr 23 z dnia 1.12.2015 [dostęp 16.02.2016].

1. struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa (sprawozdanie finansowe jednostkowe, łączne i skonsolidowane);

2. wielkości przedsiębiorstw (sprawozdanie finansowe jednostek mikro, małych i większych).

Obecnie zostaną zaprezentowane podstawowe informacje o sporządzanych na podstawie ustawy o rachunkowości:

- jednostkowym sprawozdaniu finansowym
- łącznym sprawozdaniu finansowym
- skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, w tym emitentów papierów wartościowych i banków
- sprawozdaniu finansowym jednostek mikro
- sprawozdaniu finansowym jednostek małych.

4.1. JEDNOSTKOWE SPRAWOZDANIE FINANSOWE

Jednostkowe sprawozdanie finansowe może składać się z trzech lub pięciu elementów. Trzyelementowe sprawozdanie finansowe składa się z bilansu, rachunku zysków i strat oraz informacji dodatkowej. Jednostki zobowiązane do badania sprawozdania finansowego sporządzają pięcioelementowe sprawozdanie finansowe: jednostkowy bilans, jednostkowy rachunek zysków i strat, jednostkową informację dodatkową, jednostkowe zestawienie zmian w kapitale (funduszu własnym) oraz jednostkowy rachunek przepływów pieniężnych. Uzupełnieniem zarówno trzy-, jak i pięcioelementowego sprawozdania finansowego dla niektórych jednostek może być sprawozdanie z działalności lub sprawozdanie z płatności na rzecz administracji publicznej.

Ustawa o rachunkowości w art. 45 mówi, że jednostkowe sprawozdanie może być sporządzane zarówno na podstawie tej ustawy, jak też zgodnie z zasadami określonymi przez MSR/MSSF. Jednostkowe sprawozdania finansowe są podstawą sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego, specyficznych podmiotów gospodarczych, jakimi są grupy kapitałowe, gdy jednostka sporządzająca sprawozdanie finansowe jest częścią takiej grupy. Grupy kapitałowe (emitenci papierów wartościowych na rynkach UE oraz banki) sporządzają obowiązkowo swoje skonsolidowane sprawozdania finansowe zgodnie z MSR/MSSF.

Kształt i zawartość jednostkowego sprawozdania finansowego przedsiębiorstwa niefinansowego określa załącznik nr 1 do ustawy o rachunkowości. Ze względu na rozbudowaną prezentację tego sprawozdania w literaturze rachunkowości opisy te nie będą powielane w niniejszym artykule.

4.2. SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
(SPORZĄDZANE PRZEZ GRUPY KAPITAŁOWEJ
ZGODNIE Z USTAWĄ O RACHUNKOWOŚCI)

Jedną z cech charakterystycznych współczesnych gospodarek jest funkcjonowanie skomplikowanych podmiotów gospodarczych, korporacji międzynarodowych, jednostek wielooddziałowych o różnorodnych powiązaniach kapitałowych, organizacyjnych, połączonych w formalne spółki czy funkcjonujących w luźniejszych porozumieniach gospodarczych. Powstają w ten sposób jednostki *joint venture*, współkontrolowane przez inne jednostki, koncerny, holdingi czy grupy kapitałowe⁴⁹.

Definicja grupy kapitałowej zawarta została w ustawie o rachunkowości⁵⁰. Zgodnie z ustawą o rachunkowości, przez grupę kapitałową należy rozumieć „jednostkę dominującą wraz z jednostkami zależnymi”⁵¹. Zasadniczą cechą grupy kapitałowej jest to, iż występuje w niej jednostka dominująca, która kontroluje jednostki od niej zależne. Jednostka dominująca w grupie kapitałowej sprawuje nad jednostkami zależnymi kontrolę w sposób bezpośredni lub pośredni, niezależnie od miejsca znajdowania się siedziby tych jednostek (w Polsce czy też poza jej granicami)⁵².

Definicja jednostek dominujących różnych szczebli, definicje jednostek zależnych oraz precyzyjne określenie charakteru powiązań i zależności w grupie kapitałowej zawarte są w art. 3 ustawy o rachunkowości. Dla prowadzonej w niniejszym artykule analizy istotne jest ustalenie, że każda jednostka dominująca grupy kapitałowej, której siedziba lub miejsce sprawowania zarządu znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ma obowiązek sporządzać skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy kapitałowej. Sprawozdanie to obejmuje dane „jednostki dominującej i jednostek od niej zależnych wszystkich szczebli, bez względu na ich siedzibę, zestawione w taki sposób, jakby grupa kapitałowa stanowiła jedną jednostkę; sprawozdaniem tym obejmuje się również dane pozostałych jednostek podporządkowanych”⁵³.

⁴⁹ J. TURZYNA, *Rachunkowość finansowa*, Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck 2014, s. 269.

⁵⁰ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm. art. 3, ust. 44.

⁵¹ Tamże, ust. 1. pkt. 44.

⁵² *Rachunkowość zaawansowana*, red. K. Winiarska, Warszawa: Oficyna Wolters Kluwer 2013, s. 224.

⁵³ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., art. 55, ust. 1.

Procedura sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego (zasady, terminy czynności poprzedzające sporządzenie np. inwentaryzacja majątku, badanie i ogłaszanie) jest identyczna jak w przypadku jednostkowego sprawozdania finansowego, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej. „Skonsolidowane sprawozdanie finansowe sporządza się również na inny dzień bilansowy, jeżeli obowiązek taki wynika z odrębnych przepisów”⁵⁴.

Struktura skonsolidowanego sprawozdania finansowego sporządzanego przez grupy kapitałowe, przedstawia się następująco⁵⁵:

- skonsolidowany bilans
- skonsolidowany rachunek zysków i strat
- skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych
- zestawienie zmian w skonsolidowanym kapitale własnym
- informacja dodatkowa, w której w skład wchodzi: wprowadzenie do skonsolidowanego sprawozdania finansowego oraz dodatkowe informacje i objaśnienia.

Skonsolidowane sprawozdanie poza wymienionymi elementami może obejmować też sprawozdanie z działalności grup kapitałowych, będące uzupełnieniem informacji o sytuacji majątkowo-finansowej jednostki. Przypomnieć należy, że zgodnie z ustawą o rachunkowości skonsolidowane sprawozdania finansowe banków oraz emitentów papierów wartościowych na rynkach UE muszą być sporządzane zgodnie z MSR⁵⁶.

Nowelizacja ustawy o rachunkowości z 23 VII 2015 r. wprowadziła dla mniejszych jednostek wyłączenia z obowiązku sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Tego sprawozdania mogą nie sporządzać⁵⁷:

a) Małe grupy kapitałowe. Zgodnie z art. 56 ust. 1 ustawy o rachunkowości jednostka dominująca może nie sporządzać skonsolidowanego sprawozdania finansowego, jeżeli w dwóch kolejnych okresach sprawozdawczych łączne dane jednostki dominującej oraz wszystkich jednostek zależnych każdego szeregu spełniają co najmniej dwa z następujących warunków: 1. łączne średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty wyniosło nie więcej niż 250 osób; 2. łączna suma bilansowa w walucie polskiej nie przekroczyła równowartości 7 500 000 euro; 3. łączne przychody netto ze sprzedaży

---

⁵⁴ Tamże, art. 55, ust. 3.

⁵⁵ Tamże, art. 55, ust. 2.

⁵⁶ Tamże, art. 55, ust. 5.

⁵⁷ Jak zrezygnować z konsolidacji sprawozdań, <http://www.infor.pl/prawo/umowy/postanowienie-ogolne/261996,Jak-zrezygnowac-z-konsolidacji-sprawozdan.html> [dostęp: 4.02.2016].

produktów i towarów oraz operacji finansowych w walucie polskiej nie przekroczyły równowartości 15 000 000 euro.

b) Grupy kapitałowe drugiego szczebla. Zgodnie z art. 56 ust. 2 ustawy o rachunkowości jednostka dominująca, zależna od innej jednostki, mającej siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (a więc także i w Polsce), może nie sporządzać skonsolidowanego sprawozdania finansowego, jeżeli spełnia łącznie dwa warunki: 1. jednostka dominująca wyższego szczebla posiada co najmniej 90 % udziałów tej jednostki, a wszyscy pozostali udziałowcy tej jednostki wyrazili zgodę; 2. jednostka dominująca wyższego szczebla obejmuje konsolidacją zarówno zależną od niej jednostkę dominującą, jak i wszystkie jednostki zależne od jednostki dominującej zwolnionej ze sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Oznacza to, że spółki dominujące, które same są zależne od innych podmiotów, mogą w pewnych sytuacjach odstąpić od konsolidacji.

c) Jednostka dominująca – zgodnie z art. 56 ust. 2 ustawy o rachunkowości – może nie sporządzać skonsolidowanego sprawozdania finansowego także wtedy, gdy wszystkie jednostki od niej zależne wyłącza się z obowiązku objęcia ich konsolidacją na podstawie art. 57 lub art. 58. Przepisy te dotyczą nabywania udziałów w celu sprzedaży lub ograniczeń w kontroli (art. 57) oraz nieistotności danych jednostki zależnej dla rzetelnego i jasnego przedstawiania sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego. (art. 58 ustawy o rachunkowości).

Skonsolidowane sprawozdania finansowe – w zależności od obowiązujących jednostki w sprawozdawczości regulacje prawne – mogą być sporządzane według ustawy o rachunkowości lub według MSR/MSSF. Jednostki, które sporządzają sprawozdanie finansowe według MSR, dzieli się na dwie grupy: a) te, które przy sporządzaniu sprawozdania finansowego obligatoryjnie muszą stosować przepisy MSR – wynika to z zapisów ustawy o rachunkowości⁵⁸; b) te, które nie mają takiego obowiązku, ale mają prawo stosowania MSR przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.

Ad. a) Obowiązek sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego zgodnie z MSR przewidziano dla emitentów papierów wartościowych oraz banków.

---

⁵⁸ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., art. 55.

Ad. b) Wybór prawnej podstawy sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego (ustawa o rachunkowości lub MSR) przewiduje się dla podmiotów takich, jak:

- emitenci papierów wartościowych dopuszczonych, emitenci zamierzający ubiegać się lub ubiegający się o ich dopuszczenie do obrotu na jednym z rynków regulowanych krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego.
- jednostki wchodzące w skład grupy kapitałowej, w której jednostka dominująca sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR.

Decyzję w sprawie sporządzania sprawozdań finansowych zgodnie z MSR, przez jednostki, o których mowa powyżej, podejmuje organ zatwierdzający sprawozdanie.

Sprawozdania finansowe oddziałów przedsiębiorcy zagranicznego mogą być sporządzane zgodnie z MSR, jeżeli przedsiębiorca ten sporządza sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR⁵⁹.

Decyzję w sprawie sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych zgodnie z MSR przez jednostki, które mają prawo wyboru (Ustawa o rachunkowości lub MSR), podejmuje organ zatwierdzający sprawozdanie finansowe jednostki dominującej⁶⁰.

4.3. ŁĄCZNE SPRAWOZDANIE FINANSOWE

Ustawa o rachunkowości wprowadza kategorię łącznego sprawozdania finansowego, które sporządza jednostka wielooddziałowa, w skład której wchodzi jednostki organizacyjne sporządzające samodzielne sprawozdania finansowe. Decyzja o sporządzaniu łącznego sprawozdania finansowego jest autonomiczną decyzją kierownictwa jednostki zarządzającej, które samodzielnie decyduje o prowadzeniu ksiąg rachunkowych (i sporządzaniu sprawozdania finansowego) przez poszczególne oddziały wchodzące w skład podmiotu nadrzędnego.

Łączne sprawozdanie finansowe jest sumą pojedynczych informacji ze sprawozdania finansowego jednostki i wszystkich jej oddziałów (zakładów). Jednakże w celu zapewnienia rzetelnego i wiernego obrazu takiej jednostki niezbędne jest dokonanie (ze zsumowanych wielkości sprawozdawczych) wyłączeń, do których zalicza się takie kategorie, jak⁶¹:

---

⁵⁹ Tamże, art. 45

⁶⁰ Tamże, art. 55, pkt. 8.

⁶¹ Tamże, art. 51. ust. 1.

- „1) aktywa i fundusze wydzielone;
- 2) wzajemne należności i zobowiązania oraz inne rozrachunki o podobnym charakterze;
- 3) przychody i koszty z tytułu operacji dokonywanych między jednostką a jej oddziałami (zakładami) lub między jej oddziałami (zakładami);
- 4) wynik finansowy operacji gospodarczych dokonywanych wewnątrz jednostki, zawarty w aktywach jednostki lub jej oddziałów (zakładów)”.

Można nie dokonywać wyłączeń, o których mowa powyżej, jeżeli nie wpływa to ujemnie na spełnienie obowiązków określonych w art. 4 ust. 1 ustawy o rachunkowości, tj. w sposób rzetelny i jasny przedstawia sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy jednostki.

Art. 51 ustawy o rachunkowości określa sposób sporządzania sprawozdania łącznego. „Do sprawozdania finansowego jednostki, w której skład wchodzi oddziały (zakłady) znajdujące się poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i tam sporządzające sprawozdania finansowe, włącza się odpowiednie dane wynikające z bilansów tych oddziałów (zakładów), wyrażone w walutach obcych, przeliczone na walutę polską po obowiązującym na dzień bilansowy średnim kursie ogłoszonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski, natomiast z rachunku zysków i strat – po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną średnich kursów na dzień kończący każdy miesiąc roku obrotowego, a w uzasadnionych przypadkach – po kursie będącym średnią arytmetyczną średnich kursów na dzień kończący poprzedni rok obrotowy i dzień kończący bieżący rok obrotowy, ogłoszonych dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski. Powstałe na skutek tych przeliczeń różnice wykazuje się w łącznym sprawozdaniu finansowym jednostki, w pozycji «Różnice kursowe z przeliczenia», jako składnik kapitału (funduszu) z aktualizacji wyceny”⁶².

Łączne sprawozdanie finansowe w jednostkach mniejszych obejmuje takie elementy, jak: bilans, rachunek zysków i strat, dodatkowe informacje i objaśnienia. W przypadku jednostek większych, oprócz podstawowych elementów, łączne sprawozdanie obejmuje również zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym oraz rachunek przepływów pieniężnych⁶³.

---

⁶² Tamże.

⁶³ Z. FEDAK, *Jednostkowe roczne sprawozdanie finansowe*, „Zamknięcie roku 2012”, s. 10.

4.4. SPRAWOZDANIE FINANSOWE PRZEDSIĘBIORSTW NIEFINANSOWYCH
O STATUSIE JEDNOSTEK MIKRO
(SPORZĄDZANE ZGODNIE Z ZAŁĄCZNIKIEM NR 4 DO USTAWY O RACHUNKOWOŚCI)

Nowelizacja ustawy o rachunkowości z 2014 r. wynikająca z regulacji Dyrektywy WE nr 2013/34 zakładającej konieczność zmniejszenia obciążeń administracyjnych najmniejszych podmiotów gospodarczych wyłoniła wśród podmiotów rachunkowości nową grupę jednostek – mikrojednostki, a kolejna nowelizacja ustawy (z 2015 roku) małe jednostki⁶⁴. Dla mikro- i małych jednostek znowelizowana ustawa o rachunkowości znacznie ograniczyła obowiązki sprawozdawcze.

Do jednostek mikro zalicza się:

1. „spółki, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1, inne osoby prawne, a także oddziały przedsiębiorców zagranicznych, w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej – z wyłączeniem jednostek, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3, jednostek zamierzających ubiegać się albo ubiegających się o zezwolenie na wykonywanie działalności na podstawie przepisów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3, oraz jednostek sektora finansów publicznych – jeżeli jednostki te w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

a) 1 500 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,

b) 3 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,

c) 10 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty,

2. stowarzyszenia, związki zawodowe, organizacje pracodawców, izby gospodarcze, fundacje, przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych, w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, społeczno-zawodowe organizacje rolników, organizacje samorządu zawodowego, organizacje

---

⁶⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26.06.2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG.

samorządu gospodarczego rzemiosła i Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych – jeżeli nie prowadzą działalności gospodarczej,

3. osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli przychody netto tych jednostek ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych wyniosły równowartość w walucie polskiej nie mniej niż 1 200 000 euro i nie więcej niż 2 000 000 euro za poprzedni rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą,

4. osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, które stosują zasady rachunkowości na podstawie art. 2 ust. 2⁶⁵.

Aby jednostki spełniające powyższe warunki w świetle polskiego prawa bilansowego stały się jednostkami mikro, konieczne jest podjęcie decyzji przez ich organ zatwierdzający w sprawie sporządzania sprawozdania finansowego z zastosowaniem uproszczeń przewidzianych ustawą o rachunkowości dla jednostek mikro⁶⁶. Stosowanie uproszczeń nie jest więc narzucane jednostkom, lecz wynika z dobrowolności, co oznacza, iż mogą sporządzić sprawozdanie uproszczone, jeżeli się na to same zdecydują. Ponadto wszelkie zmiany w zakresie sprawozdawczości podejmowane przez jednostki mikro muszą być uwzględnione w przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości. Należy mieć na uwadze, że w żadnym przypadku jednostkami mikro nie mogą być jednostki sektora finansów publicznych oraz jednostki działające na rynku finansowym, a w szczególności:

– banki, zakłady ubezpieczeń, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe,

– jednostki zamierzające ubiegać się lub ubiegające się o zezwolenie na wykonywanie działalności na podstawie przepisów Prawa bankowego, przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o funduszach inwestycyjnych, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o orga-

⁶⁵ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z 2014 r. poz. 768, 1100, z 2014 r. poz. 4, art. 3. ust. 1a.

⁶⁶ *Rachunkowość małych jednostek i jednostek mikro w 2015 r.*, Wydawnictwo Gofin, Dodatek nr 24 do „Biuletynu Informacyjnego dla Służb Ekonomiczno-Finansowych” nr 25 z dnia 1.09.2015.

nizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, bez względu na wielkość przychodów⁶⁷.

Ponieważ dla spółek i innych jednostek określonych w wyżej wymienionym pkt. 1. ustawa przewiduje spełnienie określonych kryteriów przez dwa kolejne lata obrotowe, zawiera ona również szczególne, doprecyzowujące regulacje (dodany ust. 1b w art. 3), zgodnie z którymi jednostką mikro jest także jednostka, która:

1. za poprzedni rok obrotowy sporządziła sprawozdanie finansowe z zastosowaniem uproszczeń dla jednostek mikro przewidzianych ustawą,

2. w roku obrotowym, za który sporządziła sprawozdanie finansowe, albo w roku poprzedzającym ten rok obrotowy przekroczyła dwie z wymienionych wyżej wielkości⁶⁸.

Sprawozdanie jednostek mikro jest w dużym stopniu uproszczone. Zgodnie z załącznikiem 4 ustawy o rachunkowości uproszczone sprawozdanie obejmuje⁶⁹:

- informacje ogólne,
- bilans łącznie z dodatkowym uzupełnieniem informacji do bilansu,
- rachunek zysków i strat.

Informacje ogólne powinny obejmować takie kwestie, jak⁷⁰:

„1) ogólne dane jednostki tj. firma, siedziba i adres albo miejsce zamieszkania i adres oraz numer we właściwym rejestrze sądowym albo ewidencji,

2) wskazanie czasu trwania działalności jednostki, jeżeli jest ograniczony,

3) wskazanie okresu objętego sprawozdaniem finansowym,

4) wskazanie zastosowanych zasad rachunkowości przewidzianych dla jednostek mikro z wyszczególnieniem wybranych uproszczeń,

5) wskazanie, czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostkę w dającej się przewidzieć przyszłości oraz czy nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania przez nią działalności,

---

⁶⁷ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., art. 2, ust. 1, pkt 3.

⁶⁸ Rachunkowość małych jednostek i jednostek mikro w 2015 r., Wydawnictwo Gofin, Dodatek nr 24 do Biuletynu Informacyjnego dla Służb Ekonomiczno - Finansowych nr 25 z dnia 1.09.2015.

⁶⁹ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm.

⁷⁰ Tamże, załącznik 4.

6) omówienie przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny aktywów i pasywów (także amortyzacji), pomiaru wyniku finansowego oraz sposobu sporządzenia sprawozdania finansowego w zakresie, w jakim ustawa pozostawia jednostce prawo wyboru”.

Bilans sporządzany przez jednostki mikro, tak jak całe sprawozdanie, jest znacznie uproszczony⁷¹. Zgodnie z załącznikiem nr 4 do ustawy o rachunkowości, bilans sporządzany przez jednostki mikro powinien zawierać podstawowe informacje, w tym⁷²:

- wartość aktywów trwałych ze szczególnym wykazaniem wartości środków trwałych; natomiast wartości niematerialne i prawne, środki trwałe w budowie, zaliczki na środki trwałe w budowie, należności i inwestycje długoterminowe oraz długoterminowe rozliczenia międzyokresowe wykazywane są łącznie;

- wartość aktywów obrotowych ze wskazaniem tylko wartości zapasów i należności krótkoterminowych; pominięto natomiast wyodrębnienie wartości inwestycji krótkoterminowych, w tym środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych i w kasie jednostki, oraz krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych;

- wartość należnych wpłat na kapitał podstawowy;

- wartość udziałów (akcji) własnych;

- wartość kapitału (funduszu) własnego, w tym wartość kapitału (funduszu) podstawowego; pominięto m.in. informacje o wartości kapitału zapasowego, pozostałych kapitałów rezerwowych oraz zysków (strat) z poprzednich lat i roku bieżącego;

- wartość zobowiązań (w tym zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek) i rezerw na zobowiązania;

- wartość sumy bilansowej wyrażoną poprzez podsumowanie aktywów i pasywów.

Z załącznika nr 4 do ustawy o rachunkowości wynika konieczność ujawnienia w aktywach trwałych (część A) informacji o wartości środków trwałych, posiadanych przez jednostkę mikro. Zgodnie zaś z definicją określoną w art. 3 ust. 1 pkt 15 tej ustawy przez środki trwałe rozumie się rzeczowe aktywa trwałe i zrównane z nimi, o przewidywanym okresie ekonomicznej

---

⁷¹ Opisy pozycji bilansowych jednostki mikro zostały oparte o treści z artykułu: *Uproszczenia w rachunkowości i sprawozdawczości finansowej po zmianach*, Dodatek nr 14 do Zeszytów Metodycznych Rachunkowości, nr 18 z dnia 20.09.2015.

⁷² Tamże.

użyteczności dłuższym niż rok, kompletne, zdatne do użytku i przeznaczone na potrzeby jednostki. Zalicza się do nich w szczególności: nieruchomości – w tym grunty, prawo użytkowania wieczystego gruntu, budowle i budynki, a także będące odrębną własnością lokale, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego, maszyny, urządzenia, środki transportu i inne rzeczy, ulepszenia w obcych środkach trwałych i inwentarz żywy.

W aktywach obrotowych (część B) bilansu dla jednostek mikro powinna zostać wykazana łączna wartość: zapasów, należności krótkoterminowych, inwestycji krótkoterminowych oraz krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych. Osobno wykazuje się wartość zapasów i należności krótkoterminowych⁷³.

Zapasy – w znaczeniu określonym w art. 3 ust. 1 pkt 18 lit. a) ustawy o rachunkowości – są to rzeczowe aktywa obrotowe, przeznaczone do zużycia lub zbycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego lub w ciągu normalnego cyklu operacyjnego właściwego dla danej działalności, jeżeli trwa on dłużej niż 12 miesięcy. Są to nabyte w celu zużycia na własne potrzeby materiały, wytworzone lub przetworzone przez jednostkę produkty gotowe (wyroby, usługi i roboty) zdatne do sprzedaży lub w toku produkcji bądź półprodukty oraz towary nabyte celem odprzedaży w stanie nieprzetworzonym.

Z kolei należności krótkoterminowe obejmują ogół należności z tytułu dostaw i usług oraz całość lub część należności z innych tytułów niezaliczanych do aktywów finansowych, które staną się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego (art. 3 ust. 1 pkt 18 lit. c ustawy o rachunkowości).

W pozycji C. „Należne wpłaty na kapitał podstawowy” wykazuje się zadeklarowane, lecz niewniesione na dzień bilansowy wkłady kapitałowe – rzeczowe i finansowe w spółkach kapitałowych (z o.o. i akcyjnych) oraz spółkach osobowych. W tej pozycji wykazuje się również przewyższającą zysk kwotę zaliczek pobranych w ciągu roku przez wspólników spółek osobowych.

W pozycji D. „Udziały (akcje) własne” wykazuje się posiadane przez spółkę akcyjną akcje własne (art. 363 § 6 K.s.h.) według cen nabycia. Są to przejściowo wykazywane w księgach rachunkowych – na koncie 14 „Krótkoterminowe aktywa finansowe” – jako saldo debetowe tego konta, akcje własne przewidziane do zbycia lub umorzenia w ciągu roku od dnia bilansowego.

---

⁷³ Tamże.

W pozycji A „Kapitał (fundusz) własny...” pasywów bilansu dla jednostek mikro powinno się ujmować łączną wartość: kapitału (funduszu) podstawowego, kapitału (funduszu) zapasowego, kapitału (funduszu) z aktualizacji wyceny, pozostałych kapitałów (funduszy) rezerwowych, zysku (straty) z lat ubiegłych, zysku (straty) netto za bieżący rok obrotowy oraz odpisów z zysku netto w ciągu roku obrotowego. W bilansie dla jednostek mikro w osobnej pozycji należy wyodrębnić wyłącznie wartość kapitału (funduszu) podstawowego, który – zgodnie z art. 36 ust. 1 ustawy o rachunkowości – musi być zaprezentowany w wysokości wynikającej z umowy, statutu i zarejestrowanej w sądzie rejestrowym.

W pozycji B „Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania...” pasywów bilansu dla jednostek mikro wykazać należy łączną wartość: zobowiązań długoterminowych i krótkoterminowych, rezerw na zobowiązania, funduszy specjalnych i rozliczeń międzyokresowych – z wyszczególnieniem wartości rezerw na zobowiązania i zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek. W pozycji tej należy wyodrębnić wyłącznie wartość:

- rezerw na zobowiązania, tzn. rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego, rezerw na świadczenia emerytalne i podobne oraz pozostałych rezerw;
- zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek, tzn. wartość zaciągniętych przez jednostkę kredytów i pożyczek, bez względu na ich przeznaczenie – zarówno na sfinansowanie nabycia i budowy środków trwałych oraz innych składników majątku trwałego, jak i aktywów obrotowych, wyrażone w walucie polskiej, jak i w walutach obcych.

Zarówno rezerwy, jak i zobowiązania prezentowane są bez wyszczególnienia, jaka ich część ma charakter długoterminowy, a jaka krótkoterminowy⁷⁴.

Zakres informacyjny rachunku zysków i strat dla jednostek mikro określony został w załączniku nr 4 do ustawy o rachunkowości. Zgodnie z tym załącznikiem przychody podstawowej działalności operacyjnej nie są dzielone na przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Z kosztów rodzajowych wydzielono natomiast jedynie cztery grupy tych kosztów, tzn.⁷⁵:

- amortyzację,
- zużycie materiałów i energii,
- wynagrodzenia, ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia,
- pozostałe koszty.

---

⁷⁴ *Uproszczenia w rachunkowości i sprawozdawczości finansowej po zmianach*, Dodatek nr 14 do Zeszytów Metodycznych Rachunkowości, nr 18 z dnia 20.09.2015.

⁷⁵ Tamże.

Tym samym koszty usług obcych oraz podatków i opłat włączone zostały do grupy pozostałych kosztów rodzajowych. Nastąpiło ponadto połączenie kosztów wynagrodzeń z kosztami ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń. Z kolei pozostałe przychody i koszty operacyjne zostały połączone odpowiednio z przychodami i kosztami finansowymi oraz z zyskami i stratami nadzwyczajnymi, tworząc dwie kategorie, tzn. „Pozostałe przychody i zyski” oraz „Pozostałe koszty i straty”. W każdej z tych kategorii odrębnie wykazuje się jedynie aktualizację wartości aktywów.

Fakt, iż ustawa o rachunkowości nie przewiduje dla jednostek mikro wariantu kalkulacyjnego rachunku zysków i strat, nie oznacza, że jedyną dopuszczalną ewidencją w tych jednostkach jest ewidencja kosztów działalności operacyjnej na kontach zespołu 4. Jednostki mikro prowadzące działalność produkcyjną lub usługową i potrzebujące informacji o kosztach wytworzenia poszczególnych produktów, kosztach sprzedaży, zarządu, mogą ewidencjonować koszty także w układzie kalkulacyjnym (funkcjonalnym) i sporządzać kalkulacyjny rachunek zysków i strat.

Jednostka mikro, zgodnie z art. 48, ust. 3 ustawy o rachunkowości, może nie sporządzać informacji dodatkowej, pod warunkiem że przedstawi informacje uzupełniające do bilansu określone w załączniku nr 4 ww. ustawy, tj. informacje o⁷⁶:

1. kwocie wszelkich zobowiązań finansowych, w tym z tytułu dłużnych instrumentów finansowych, gwarancji i poręczeń lub zobowiązań warunkowych nieuwzględnionych w bilansie, ze wskazaniem charakteru i formy wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo; wszelkie zobowiązania dotyczące emerytur oraz jednostek powiązanych lub stowarzyszonych są ujawniane odrębnie,

2. kwocie zaliczek i kredytów udzielonych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, ze wskazaniem oprocentowania, głównych warunków oraz wszelkich kwot spłaconych, odpisanych lub umorzonych, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju, ze wskazaniem kwoty ogółem dla każdej kategorii,

3. udziałach (akcjach) własnych, w tym: a) przyczynę nabycia udziałów (akcji) własnych dokonanego w roku obrotowym, b) liczbę i wartość nominalną nabytych oraz zbytych w roku obrotowym udziałów (akcji), a w przypadku braku wartości nominalnej, ich wartość księgową, jak też część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują, c) w przypadku nabycia

---

⁷⁶ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., załącznik nr 4.

lub zbycia odpłatnego równowartość tych udziałów (akcji), d) liczbę i wartość nominalną lub, w razie braku wartości nominalnej, wartość księgową wszystkich udziałów (akcji) nabytych i zatrzymanych, jak również część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują.

Warto przypomnieć, iż jednostki mikro nieprowadzące działalności gospodarczej sporządzają sprawozdanie różniące się zawartością informacyjną od sprawozdania przedsiębiorstw niefinansowych o statusie jednostek mikro.

4.5. SPRAWOZDANIE FINANSOWE
PRZEDSIĘBIORSTW NIEFINANSOWYCH
O STATUSIE MAŁYCH JEDNOSTEK (W KSZTAŁCIE ZAŁĄCZNIKA NR 5
DO USTAWY O RACHUNKOWOŚCI)

Kolejna kategoria jednostek, tj. jednostki małe i odmienne sprawozdanie finansowe przez nie sporządzane pojawiło się w konsekwencji nowelizacji ustawy o rachunkowości z dnia 23 lipca 2015 roku.

Małymi jednostkami, zgodnie z ustawą o rachunkowości, mogą być⁷⁷: „spółki osobowe i kapitałowe oraz spółki cywilne, a także inne osoby prawne, oddziały przedsiębiorców zagranicznych, osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych, spółki partnerskie, jeżeli jednostki te w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- 1) 17 000 000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- 2) 34 000 000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
- 3) 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty”.

Jednostkami małymi mogą być także osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, które stosują dobrowolnie przepisy ustawy o rachunkowości (na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy o rachunkowości). W przypadku jednostek małych, analogicznie, jak

---

⁷⁷ Tamże, art. 3 ust. 1c-1e.

to ma miejsce przy jednostkach mikro, konieczne jest wcześniejsze podjęcie przez ich organ zatwierdzający decyzji o sporządzaniu sprawozdań finansowych z zastosowaniem określonych uproszczeń.

Jak wynika z „nowego” art. 3 ust. 1e pkt 1-7 ustawy o rachunkowości, jednostkami małymi nie mogą być – bez względu na rozmiary prowadzonej działalności i osiągnięte wielkości sumy bilansowej, przychodów czy zatrudnienia – jednostki działające na rynku finansowym oraz jednostki sektora finansów publicznych, a przede wszystkim⁷⁸:

1. jednostki organizacyjne działające na podstawie Prawa bankowego, przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o funduszach inwestycyjnych, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych,

2. jednostki zamierzające ubiegać się albo ubiegające się o zezwolenie na wykonywanie działalności na podstawie przepisów wymienionych w pkt 1,

3. emitenci papierów wartościowych dopuszczonych, emitenci zamierzający ubiegać się lub ubiegający się o ich dopuszczenie do obrotu na jednym z rynków regulowanych Europejskiego Obszaru Gospodarczego,

4. emitenci papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu w alternatywnym systemie obrotu,

5. krajowe instytucje płatnicze,

6. instytucje pieniądza elektronicznego,

7. jednostki sektora finansów publicznych.

Zakres informacyjny sprawozdania finansowego przewidzianego dla jednostek małych został określony w załączniku nr 5 do ustawy o rachunkowości. W myśl tego załącznika sprawozdanie to składa się z⁷⁹:

1. wprowadzenia do sprawozdania finansowego, którego zakres jest nieco krótszy niż dla pozostałych jednostek, ale jego charakter jest taki sam, zawiera ono 6 pozycji, m.in. omówienie przyjętych zasad (polityki) rachunkowości – w tym metod wyceny aktywów i pasywów (także amortyzacji), ustalenie wyniku finansowego oraz sposobu sporządzenia sprawozdania finansowego w zakresie, w jakim ustawa pozostawia jednostce prawo wyboru;

2. uproszczonego bilansu, zawierającego wybrane pozycje aktywów i pasywów (zakres informacyjny jest mniejszy niż określony dla pozostałych

⁷⁸ Tamże, ust. 1e pkt 1-7.

⁷⁹ *Rachunkowość małych jednostek i jednostek mikro w 2015 r.*, Gofin, Dodatek nr 24 do „Biuletynu Informacyjnego dla Służb Ekonomiczno-Finansowych” nr 25 z dnia 1.09.2015.

jednostek w załączniku nr 1 do ustawy o rachunkowości); dość istotną zmianą prezentacyjną (w porównaniu do obecnie obowiązującego załącznika nr 1) jest ujęcie w załączniku nr 5 należnych wpłat na kapitał (fundusz) podstawowy oraz udziałów (akcji) własnych – jako oddzielnych, końcowych pozycji C i D w aktywach bilansu (a nie w pasywach, jako kapitały – wielkość ujemna); analogiczna zmiana zostanie także wprowadzona do bilansu w załączniku nr 1 dla pozostałych jednostek oraz w załączniku nr 4 dla jednostek mikro;

3. uproszczonego rachunku zysków i strat (wariant kalkulacyjny i porównawczy), zawierającego mniej pozycji niż w załączniku nr 1 przewidzianym dla pozostałych jednostek; ponadto zarówno w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne”, jak i „Pozostałe koszty operacyjne” załącznika nr 5 wyszczególniona zostanie kwota aktualizacji wartości aktywów niefinansowych; należy w tym miejscu zaznaczyć, że stosowne zmiany wprowadzone zostaną do zakresu informacyjnego rachunku zysków i strat w załączniku nr 1 dla pozostałych jednostek;

4. skróconych dodatkowych informacji i objaśnień – tylko 18 pozycji, podczas gdy obecnie załącznik nr 1 dla pozostałych jednostek zawiera w tym zakresie około 40 pozycji, zgrupowanych w 6 częściach.

Jednostka mała nie musi sporządzać zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym oraz rachunku przepływów pieniężnych (nowy ust. 4 w art. 48a oraz nowy ust. 5 w art. 48b ustawy o rachunkowości) nawet wówczas, gdy jej sprawozdanie finansowe podlegać będzie badaniu przez biegłego rewidenta. Ponadto jednostka mała, która ma obowiązek sporządzania sprawozdania z działalności, będzie mogła go nie sporządzać, jeżeli w informacji dodatkowej przedstawi informacje dotyczące nabycia udziałów (akcji) własnych (nowy ust. 5 w art. 49 ustawy o rachunkowości). W sytuacji natomiast, gdy jednostka mała zdecyduje o sporządzaniu sprawozdania z działalności, to będzie mogła nie prezentować informacji niefinansowych (nowy ust. 6 w art. 49 ustawy o rachunkowości) określonych w art. 49 ust. 3 tej ustawy. Bilans jednostki małej obejmuje pozycje wymienione w tabeli.

Tabela 5. Układ informacji w bilansie jednostki małej

LP.	Wyszczególnienie	LP.	Wyszczególnienie
	AKTYWA		PASYWA
A.	Aktywa trwałe	A.	Kapitał (fundusz) własny
I.	Wartości niematerialne i prawne	I.	Kapitał (fundusz) podstawowy
II.	Rzeczowe aktywa trwałe, w tym:	II.	Kapitał (fundusz) zapasowy, w tym:
	– środki trwałe		– nadwyżka wartości sprzedaży (wartości emisyjnej) nad wartością nominalną udziałów (akcji)
	– środki trwałe w budowie	III.	Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, w tym:
III.	Należności długoterminowe		– z tytułu aktualizacji wartości godziwej
IV.	Inwestycje długoterminowe, w tym:	IV.	Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe
	– nieruchomości	V.	Zysk (strata) z lat ubiegłych
	– długoterminowe aktywa finansowe	VI.	Zysk (strata) netto
V.	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	VII.	Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)
B.	Aktywa obrotowe	B.	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania
I.	Zapasy	I.	Rezerwy na zobowiązania, w tym:
II.	Należności krótkoterminowe, w tym:		– rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne
	a) z tytułu dostaw i usług, w tym:	II.	Zobowiązania długoterminowe, w tym:
	– do 12 miesięcy		– z tytułu kredytów i pożyczek
	– powyżej 12 miesięcy	III.	Zobowiązania krótkoterminowe, w tym:
III.	Inwestycje krótkoterminowe, w tym:		a) z tytułu kredytów i pożyczek
	a) krótkoterminowe aktywa finansowe, w tym:		b) z tytułu dostaw i usług, w tym:
	– środki pieniężne w kasie i na rachunkach		– do 12 miesięcy
IV.	Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe		– powyżej 12 miesięcy

C.	Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy		c) fundusze specjalne
D.	Udziały (akcje) własne	IV.	Rozliczenia międzyokresowe
Aktywa razem		Pasywa razem	

Źródło: Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., załącznik 5.

Tabela 6. Rachunek zysków i strat dla jednostki małej
– wariant porównawczy i wariant kalkulacyjny

Wiersz	Wariant porównawczy	Wiersz	Wariant kalkulacyjny
A.	Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi	A.	Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów
I.	Przychody netto ze sprzedaży		
II.	Zmiana stanu produktów (zwiększenie – wartość dodatnia, zmniejszenie – wartość ujemna)		
III	Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki		
B.	Koszty działalności operacyjnej	B.	Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów
I.	Amortyzacja	C.	Koszty sprzedaży
II.	Zużycie materiałów i energii	D.	Koszty ogólnego zarządu
III.	Usługi obce		
IV.	Wynagrodzenia		
V.	Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia, w tym:		
	– emerytalne		
VI.	Pozostałe koszty, w tym:		
	– wartość sprzedanych towarów i materiałów		
C.	Zysk (strata) ze sprzedaży (A – B)	E.	Zysk (strata) ze sprzedaży (A – B – C – D)
D.	Pozostałe przychody operacyjne, w tym:	F.	Pozostałe przychody operacyjne, w tym:
	– aktualizacja wartości aktywów niefinansowych		– aktualizacja wartości aktywów niefinansowych

E.	Pozostałe koszty operacyjne, w tym:	G.	Pozostałe koszty operacyjne, w tym:
	– aktualizacja wartości aktywów niefinansowych		– aktualizacja wartości aktywów niefinansowych
F.	Przychody finansowe, w tym:	H.	Przychody finansowe, w tym:
I.	Dywidendy i udziały w zyskach od jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale, w tym:	I.	Dywidendy i udziały w zyskach od jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale, w tym:
	– od jednostek powiązanych, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale		– od jednostek powiązanych, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale
II.	Odsetki, w tym:	II.	Odsetki, w tym:
	– od jednostek powiązanych		– od jednostek powiązanych
III.	Zysk z tytułu rozchodu aktywów finansowych, w tym:	III.	Zysk z tytułu rozchodu aktywów finansowych, w tym:
	– w jednostkach powiązanych		– w jednostkach powiązanych
IV.	Aktualizacja wartości aktywów finansowych	IV.	Aktualizacja wartości aktywów finansowych
G.	Koszty finansowe, w tym:	I.	Koszty finansowe, w tym:
I.	Odsetki, w tym:	I.	Odsetki, w tym:
	– dla jednostek powiązanych		– dla jednostek powiązanych
II.	Strata z tytułu rozchodu aktywów finansowych, w tym:	II.	Strata z tytułu rozchodu aktywów finansowych, w tym:
	– w jednostkach powiązanych		– w jednostkach powiązanych
III.	Aktualizacja wartości aktywów finansowych	III.	Aktualizacja wartości aktywów finansowych
H.	Zysk (strata) brutto (C + D – E + F – G)	J.	Zysk (strata) brutto (E + F – G + H – I)
I.	Podatek dochodowy	K.	Podatek dochodowy
J.	Zysk (strata) netto (H – I)	L.	Zysk (strata) netto (J – K)

Źródło: Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., załącznik 5.

Zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy o rachunkowości dodatkowe informacje i objaśnienia dla jednostek małych obejmują (18 punktów), a zwłaszcza⁸⁰:

1. szczegółowy zakres zmian wartości grup rodzajowych środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz inwestycji długoterminowych, zawierający stan tych aktywów na początek roku obrotowego, zwiększenia i zmniejszenia z tytułu: aktualizacji wartości, nabycia, rozchodu, przemieszczenia wewnętrznego oraz stan końcowy, a dla majątku amortyzowanego – podobne przedstawienie stanów i tytułów zmian dotychczasowej amortyzacji lub umorzenia;

2. kwotę dokonanych w trakcie roku obrotowego odpisów aktualizujących wartość aktywów trwałych odrębnie dla długoterminowych aktywów niefinansowych oraz długoterminowych aktywów finansowych;

3. kwotę wartości firmy i wyjaśnienie okresu jej odpisywania, określonych w art. 44b ust. 10 ustawy o rachunkowości;

4. w przypadku, gdy instrumenty finansowe lub składniki aktywów niebędące instrumentami finansowymi są wyceniane według wartości godziwej:

a) istotne założenia przyjęte do ustalenia wartości godziwej, w przypadku, gdy dane przyjęte do ustalenia tej wartości nie pochodzą z aktywnego rynku,

b) odrębnie dla długoterminowych i krótkoterminowych instrumentów finansowych lub składników aktywów niebędących instrumentami finansowymi – wartość godziwą wykazaną w bilansie, jak również odpowiednio skutki przeszacowania wpływające na wynik finansowy lub odniesione na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny w okresie sprawozdawczym,

c) odrębnie dla pochodnych instrumentów finansowych wykazywanych jako krótkoterminowe aktywa finansowe lub zobowiązania krótkoterminowe – informacje dotyczące zakresu i charakteru instrumentów, w tym istotnych warunków mogących wpłynąć na kwotę, termin i pewność przyszłych przepływów pieniężnych,

d) tabelę zmian w kapitale (funduszu) z aktualizacji wyceny obejmującą stan kapitału (funduszu) na początek i koniec okresu sprawozdawczego oraz jego zwiększenia i zmniejszenia w ciągu roku obrotowego;

5. kwotę czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów stanowiących różnicę między wartością otrzymanych finansowych składników aktywów a zobowiązaniem zapłaty za nie;

---

⁸⁰ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm., załącznik 5.

6. podział zobowiązań długoterminowych według pozycji bilansu o pozostałym od dnia bilansowego, przewidywanym umową, okresie spłaty powyżej 5 lat, jak również łączną kwotę zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki ze wskazaniem charakteru i formy tych zabezpieczeń;

7. w przypadku, gdy składnik aktywów lub pasywów jest wykazywany w więcej niż jednej pozycji bilansu, jego powiązanie między tymi pozycjami; dotyczy to w szczególności podziału należności i zobowiązań na część długoterminową i krótkoterminową;

8. łączną kwotę zobowiązań warunkowych, w tym również udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie, ze wskazaniem zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki oraz charakteru i formy tych zabezpieczeń; odrębnie należy wykazać informacje dotyczące zobowiązań warunkowych w zakresie emerytur i podobnych świadczeń oraz wobec jednostek powiązanych lub stowarzyszonych;

9. koszt wytworzenia środków trwałych w budowie, w tym odsetki oraz różnice kursowe, które powiększyły koszt wytworzenia środków trwałych w budowie w roku obrotowym;

10. odsetki oraz różnice kursowe, które powiększyły cenę nabycia towarów lub koszt wytworzenia produktów w roku obrotowym;

11. kwotę i charakter poszczególnych pozycji przychodów lub kosztów o nadzwyczajnej wartości lub które wystąpiły incydentalnie;

12. informację o przeciętnym w roku obrotowym zatrudnieniu;

13. kwoty zaliczek i pożyczek udzielonych osobom wchodzącym w skład organów zarządzających, nadzorujących i administrujących jednostki, ze wskazaniem ich głównych warunków, wysokości oprocentowania oraz wszelkich kwot spłaconych, odpisanych lub umorzonych, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju, ze wskazaniem kwoty ogółem dla każdej kategorii;

14. informację o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki;

15. przedstawienie dokonanych w roku obrotowym zmian zasad (polityki) rachunkowości, jeżeli wywierają one istotny wpływ na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki oraz przedstawienie zmiany sposobu sporządzania sprawozdania finansowego wraz z podaniem jej przyczyny;

16. informacje liczbowe wraz z wyjaśnieniem, zapewniające porównywalność danych sprawozdania finansowego za rok poprzedzający ze sprawozdaniem za rok obrotowy;

17. informacje o nazwie i siedzibie jednostki sporządzającej skonsolidowane sprawozdanie finansowe na najniższym szczeblu grupy kapitałowej, w skład której wchodzi spółka jako jednostka zależna;

18. w przypadku, gdy jednostka mała nie sporządza sprawozdania z działalności zgodnie z art. 49 ust. 5 ustawy, dodatkowo przedstawia informacje o udziałach (akcjach) własnych:

a) przyczynę nabycia udziałów (akcji) własnych dokonanego w roku obrotowym,

b) liczbę i wartość nominalną nabytych oraz zbytych w roku obrotowym udziałów (akcji), a w przypadku braku wartości nominalnej, ich wartość księgową, jak też część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują,

c) w przypadku nabycia lub zbycia odpłatnego, równowartość tych udziałów (akcji),

d) liczbę i wartość nominalną lub, w razie braku wartości nominalnej, wartość księgową wszystkich udziałów (akcji) nabytych i zatrzymanych, jak również część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują.

Podsumowując – nawet dość pobieżna i ogólnikowa charakterystyka kształtu i zawartości informacyjnej rocznej sprawozdawczości finansowej jednej tylko grupy podmiotów, tj. przedsiębiorstw niefinansowych na jednej tylko płaszczyźnie prawnej tj. ustawy o rachunkowości, pokazuje ogromną różnorodność obrazu sprawozdania finansowego. Powstaje pytanie o to, czy rozwój formy sprawozdawczości finansowej w kierunku wzrostu różnorodności form poprawi komunikację przedsiębiorstw z otoczeniem czy też ją skomplikuje? Autor przychylił się do pierwszego stanowiska.

ZAKOŃCZENIE

W artykule omówiono istotę i różnorodność sprawozdania finansowego przedsiębiorstw niefinansowych sporządzanego obligatoryjnie na mocy przepisów Ustawy o rachunkowości. Po przeprowadzeniu analizy widoczne są różne kształty, struktura i zawartość informacyjna sprawozdania finansowego przedsiębiorstw niefinansowych. Na charakter i kształt sprawozdania finansowego mają wpływ charakter i wielkość jednostki, a także wybory dokonywane przez jednostki w zakresie wybranych i stosowanych przez daną jednostkę zasad rachunkowości. Ewolucja kształtu i zawartości sprawozdania finansowego zdecydowanie poprawia komunikację jednostek z otoczeniem.

BIBLIOGRAFIA

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26.06.2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG.
- FEDAK Z.: Jednostkowe roczne sprawozdanie finansowe, Zamknięcie roku 2012.
- FEDAK Z.: Jednostkowe roczne sprawozdanie finansowe. Zamknięcie roku 2014, Warszawa 2015.
- FOREMNA-PILARSKA M., RADAWIECKA E., *Rachunkowość na tle rozwiązań międzynarodowych*, Warszawa: Difin 2007.
- GABRUSEWICZ W., REMLEIN M.: *Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa, jednostkowe i skonsolidowane*, Warszawa: PWE 2011.
- GIERUSZ B.: *Podręcznik samodzielnej nauki księgowania*, Gdańsk: ODDK Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k. 2013.
- HASS-SYMOTIUK M.: *Sprawozdanie finansowe w: Rachunkowość według prawa bilansowego*, red. K. Czubakowska, Warszawa: Wyd. C. H. Beck 2009.
- Jak zrezygnować z konsolidacji sprawozdań, <http://www.infor.pl/prawo/umowy/postanowienie-ogolne/261996,Jak-zrezygnowac-z-konsolidacji-sprawozdan.html> [dostęp: 4.02.2016].
- KALWASIŃSKA E., MACIEJOWSKA D.: *Rachunkowość finansowa w teorii i praktyce według polskiego prawa bilansowego*, Warszawa: Wyd. Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego 2011.
- Komentarz do najnowszych zmian w prawie bilansowym, Wydawnictwo Gofin, Pomocnik Rachunkowości do Zeszytów Metodycznych Rachunkowości nr 23 z dnia 1.12.2015 [dostęp 16.02.2016].
- KRZYWDA D.: *Sprawozdanie finansowe jako produkt rachunkowości jednostki gospodarczej*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Bochni” 2003, nr 1.
- OLCHOWICZ I., TŁACZAŁA A.: *Sprawozdawczość finansowa według krajowych i międzynarodowych standardów*, Warszawa: Difin 2009.
- PACZUŁA CZ.: *Rachunkowość, finanse i bilanse w praktyce przedsiębiorstw*, Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis 2005.
- Podstawy rachunkowości. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, red. Micherda B., Warszawa: Wydawnictwo Naukowo PWN 2005.
- Rachunkowość finansowa*, red. P. Szczypa, Warszawa: wyd. CeDeWu Sp. z o.o. 2012.
- Rachunkowość finansowa. Obszary problemowe*, red. W. Gabrusewicz, J. Samelak, Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu 2009.
- Rachunkowość małych jednostek i jednostek mikro w 2015 r.*, Gofin, Dodatek nr 24 do Biuletynu Informacyjnego dla Służb Ekonomiczno – Finansowych nr 25 z dnia 1.09.2015.
- Rachunkowość zaawansowana*, red. K. Winiarska, Warszawa: Oficyna Wolters Kluwer 2013.
- Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z 29.11.2008 roku, nr L. 320/1, (tekst jednolity: 2008R1126 – PL – 12.01.2015 – 014.001 – 7)].
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych, Dz.U. z 2009 roku, nr.33, poz. 259. z późn. zm.

- SAWICKI K.: Rachunkowość finansowa przedsiębiorstw według polskiego prawa bilansowego oraz dyrektyw UE i MSR/MSSR, Wrocław: „Ekspert” Wydawnictwo i Doradztwo 2008.
- Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości, red. G.K. Świdarska, W. Więclaw, Warszawa: Difin 2012.
- Sprawozdanie finansowe według polskich i międzynarodowych standardów rachunkowości, red. G.K. Świdarska, W. Więclaw, Warszawa 2012.
- STROJEK M.: Sprawozdawczość finansowa, w: *Rachunkowość finansowa z uwzględnieniem MSSF*, red. Z. Messner, Warszawa: PWN 2007.
- TURYNA J.: Sprawozdawczość finansowa w teorii rachunkowości i polskim ustawodawstwie, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Wyższej Szkoły Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarzkiego w Warszawie 2005.
- TURYNA J.: Rachunkowość finansowa, Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck 2014.
- Uproszczenia w rachunkowości i sprawozdawczości finansowej po zmianach, Dodatek nr 14 do Zeszytów Metodycznych Rachunkowości, nr 18 z dnia 20.09.2015.
- Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej, Dz.U. 1995, nr 88 poz. 439, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o obrocie instrumentami finansowymi, Dz.U. z 2014 roku, poz. 94.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330, 613, z późn. zm.
- WĘDZKI D.: Analiza wskaźnikowa sprawozdania finansowego, Kraków: Oficyna Wolters Kluwer 2009.
- Założenia koncepcyjne sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych, w: *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 2007*, t. I, Warszawa: Stowarzyszenie Księgowych w Polsce 2007.

SPRAWOZDAWCZOŚĆ FINANSOWA PRZEDSIĘBIORSTW NIEFINANSOWYCH
WEDŁUG ZNOWELIZOWANEJ DO 2015 ROKU
USTAWY O RACHUNKOWOŚCI

Streszczenie

Celem artykułu jest pokazanie złożoności obowiązkowej rocznej sprawozdawczości przedsiębiorstw niefinansowych w Polsce. Szczegółowe rozważania prowadzone są na podstawie przepisów ustawy o rachunkowości. Przeprowadzona analiza wskazuje, że nowelizacje ustawy o rachunkowości z 2014 i 2015 zmierzające do minimalizowania biurokratycznych obciążeń mniejszych jednostek gospodarczych wprowadzają znaczące zmiany do kształtu sprawozdania finansowego. Oznacza to, że w praktyce gospodarczej od 2016 r. pojawi się wiele różnych standardów sprawozdania finansowego w grupie przedsiębiorstw niefinansowych. Zawartość sprawozdania będzie uzależniona od charakteru i wielkości jednostki, a także od wybranych i stosowanych przez nią zasad rachunkowości. Sprawozdania finansowe mikro- i małych jednostek cechują się niższym poziomem złożoności. Ewolucja kształtu i zawartości sprawozdania finansowego zdecydowanie poprawia komunikację jednostek z otoczeniem.

Słowa kluczowe: ustawa o rachunkowości; sprawozdanie finansowe; przedsiębiorstwa niefinansowe.

FINANCIAL REPORTING OF NON-FINANCIAL UNDERTAKINGS IN
ACCORDANCE WITH THE ACCOUNTING ACT
WITH AMENDMENTS AS AT 2015

S u m m a r y

The aim of this article is to demonstrate the complexity of annual reporting which is obligatory for non-financial undertakings in Poland. The Author takes into account the provisions of the Accounting Act to provide a detailed analysis, demonstrating that the amendments made to the Act in 2014 and 2015, aiming to minimise the bureaucratic burden placed on smaller economic operators, substantially change the structure of a financial statement. This implies that beginning in 2016 many different financial reporting standards will appear in the economic operation of non-financial enterprises. The content of a given statement will depend on the character and size of an entity as well as the accounting principles it employs. Financial statements submitted by micro- and small enterprises are less complex. An evolution of the structure and content of financial statements has a significant impact on the communication between economic undertakings and their environment.

Key words: Accounting Act; financial statement; non-financial undertakings.

Translated by Tomasz Palkowski